

Bland giraffer och vargar

- en studie om kommunikation i klassrummet
mellan lärare och elev

Sandra Borg & Lisah Deilert

Institutionen för didaktik och pedagogiskt arbete (DoPA)

Examensarbete 15 hp

Utbildningsvetenskap

Allmänna utbildningsområdet (61–90 hp)

Vårterminen 2008

Examinator: Tore West

English title: Amongst Giraffes and Jackals

- a Study of Communication Between Teacher and Student in the Class Room

Stockholms
universitet

Bland giraffer och vargar

- en studie om kommunikation mellan lärare och elev

Sandra Borg och Lisah Deilert

Sammanfattning

I detta arbete har vi haft för avsikt att utifrån lärarens perspektiv studera kommunikation i klassrummet. Vår studie är relevant att läsa för den som är intresserad av kommunikation och då speciellt mellan lärare och elev. Hur ser kommunikationen ut och vad kan vara orsaken bakom att kommunikationen ibland brister? Vad kan vi som lärare behöva tänka mer på? Intresset väcktes tidigt för en kommunikationsmodell som internationellt kallas för Nonviolent Communication eller förkortat NVC. Med en variant av undersökningsmetoden: *stimulated recall* där en videofilmad observation följs upp av två intervjuer sökte vi svaret på frågan: *Hur kan vi utifrån kommunikationsmodellen NVC (Giraffspråket) belysa i vilka situationer kommunikationen brister mellan lärare och elev?* Vi tog hjälp av två lärare; Pia och Uffe. Uffe, lågstadieläraren som vill arbeta med NVC men gör det inte och Pia, yrkesutövande inom NVC. Det resultat vi fick fram med hjälp av analysbegreppet intersubjektivitet är att läraren ofta glömmer att ange skälen bakom sina yttranden, vilket ofta föder tjat från lärarens sida och missförstånd mellan lärare och elev. Ett annat skäl till varför kommunikationen brister i klassrummet är om läraren glömmer att vara dialogisk. Det är viktigt att ”lyssna in” eleverna mer, dels för att få syn på deras tankeprocesser men också för att ”stämna av” var de befinner sig i sin personliga utveckling.

Nyckelord

Kommunikation, klassrum, lärare, elev, förhållningssätt, dialog, empati, intersubjektivitet, Giraffspråket, Nonviolent Communication (NVC)

Stockholms universitet

106 91 Stockholm

Telefon: 08-16 20 00

www.su.se

Förord

Vi vill först och främst tacka två personer; Pia och Uffe, ni vet vilka ni är. Utan er medverkan skulle denna studie inte ha varit möjlig att genomföra. Vi vill också ge ett stort tack till vår handledare Fredrik Lindstrand, tack för att du klev in och ”rensade upp i röran” när vi behövde det som mest.

Ibland gör även lite hjälp en stor skillnad!

Vi har lärt oss mycket; Lita aldrig på en kunnig man, även fast han säger att han faktiskt kan. För att citera Uffe frågar vi oss istället: *”Varför bidde det bara en tumme – om ens det?”*

”Thelma & Louise”

Stockholm 2008

Innehåll

Inledning	4
Syfte & frågeställning	5
Kapitel 2- Tidigare forskning	6
Kommunikation och ledarskap	6
Fördelning av taltid i klassrummet.....	7
I sökandet efter litteratur om NVC	8
Kapitel 3- Teoretiskt perspektiv	8
Dominansorganisation & Livsberikande organisation	9
De fyra stegen i NVC	11
Giraffen och vargen- en presentation.....	11
Intersubjektivitet	12
Kapitel 4- Metod.....	13
Urval	13
<i>Pia</i>	13
<i>Uffe</i>	14
Genomförande	14
<i>Observation med hjälp av videokamera</i>	14
<i>Intervju med Pia</i>	15
<i>Intervju med Uffe</i>	16
Bearbetning.....	16
<i>Transkription 1</i>	16
<i>Transkription 2</i>	17
Upplägg av resultat och analys	17
<i>Bilaga</i>	17
<i>Tillförlitlighet</i>	18
Etiska principer	18
Kapitel 5- Resultat och analys	19
Hur uttrycker sig Uffe när han vill att eleverna ska lyssna?.....	19
<i>Mötet med Uffe i klassrummet</i>	19
<i>Pias analys av Uffes lektion</i>	19
<i>Uffes respons på Pias analys</i>	19
<i>Analys av intersubjektivitet</i>	20
Hur motiverar Uffe sina elever att ta eget ansvar?.....	21
<i>Mötet med Uffe i klassrummet</i>	21
<i>Pias analys av Uffes lektion</i>	21
<i>Uffes respons på Pias analys</i>	22
<i>Analys av intersubjektivitet</i>	22

<i>Sammanfattande analys av situation 1 & 2</i>	23
Hur introducerar Uffe en ny arbetsuppgift?	23
<i>Mötet med Uffe i klassrummet</i>	23
<i>Pias analys av Uffes lektion</i>	23
<i>Uffes respons på Pias analys</i>	24
<i>Analys av intersubjektivitet</i>	24
Kapitel 6- Slutdiskussion	25
Vilket råder: Dominansorganisation eller Livsberikande organisation?	26
Kapitel 7- Avslutande reflektioner	28
Referenser	30
<i>Skriftliga referenser</i>	30
<i>Muntliga referenser</i>	31
<i>Övriga referenser</i>	31
<i>Referenser från webben</i>	31
Bilaga 1 – tabeller	

Kapitel 1- Bakgrund

Inledning

Kommunikation är och kommer alltid att vara ett aktuellt och viktigt ämne både i samhället i stort och i skolan. I takt med att skolan och samhället förändras så förändras även lärarrollen. Det ställs andra krav på läraren idag mot vad det gjorde förr och ofta handlar det om att ta sekundsabba beslut och välja rätt ord utifrån vad situationen kräver. Regler för tal och beteende förändras. Idag är det till exempel mer accepterat än för femtio år sedan att en elev avbryter en lärare eller oombedd uttrycker sin åsikt i klassrummet (Nilsson 1993:88). Maktbalansen är rubbad, på både gott och ont kan tyckas. Även om läraren fortfarande bär en viktig ledande roll besitter han/hon inte samma självklara position som auktoriteten i klassrummet. Med ”de nya” kraven som ställs på läraren om att inta en mer handledande roll och att gradvis frångå katederundervisningen kan kommunikationens roll mellan lärare och elev tyckas bli alltmer aktuell. Som lärare förväntas du ge elever ett ökat ansvar och göra dem mer delaktiga. I skolans uppdrag ingår att ge varje elev rika möjligheter att kommunicera genom tal och skrift för att nå tillit till sin språkliga förmåga, vidare ska eleverna få möjlighet att ta initiativ och ansvar (*Lärarens handbok* 2004:11). Den ”nya” lärarrollen handlar numer om att läraren behöver *ge* mer av sin tid men samtidigt *ta* sig tid till att lyssna på sina elever.

Efter fem års studier på Stockholms Universitet (tidigare Lärarhögskolan i Stockholm) kände vi att vi hade fått alldeles för lite kunskap om hur vi som lärare kan använda oss utav kommunikation som verktyg. Vår förmåga att kommunicera med eleverna anser vi kan vara avgörande för vilket klimat som uppstår i klassrummet. Många av de problem som människor har i samhället idag tror vi beror på en oförmåga att kommunicera sig själva. Om vi som lärare istället lyckas fungera som kommunikativa förebilder gentemot våra elever, så ger vi dem goda förutsättningar att också lyckas i livet.

I denna studie kommer vi att titta närmare på kommunikation utifrån kommunikationsmodellen Nonviolent Communication (NVC). Översatt till svenska kallas NVC för *ickevåldskommunikation* eller *Kontaktskapande kommunikation*, men den vanligaste benämningen är *Giraffspråket*. Under utbildningstiden hade vi på olika håll genom en tidningsartikel och en kortare workshop stött på modellen NVC. Så, när det var dags för examensarbete läste vi på lite om modellen och kände direkt att det var något som intresserade och inspirerade oss båda.

Giraffspråket går i korthet ut på att i samtalet inta ett förhållningssätt där man uttrycker sig ärligt och lyssnar med empati. Den uppfattning vi fick av modellen vid arbetets början, var att den förutsatte tid till att öva för att den skulle fungera i praktiken. Det verkar vara en förutsättning att arbeta inifrån sig själv för att nå ut till sina elever och förmedla NVC genom sitt förhållningssätt och sitt kommunikativa agerande. Många lärare verkar se det som ett problem att dem behöver lägga ner tid på att öva för att lära sig inta NVCs förhållningssätt och för att uppnå goda resultat. Denna slutsats drar vi bland annat utifrån tidigare skrivna uppsatser som behandlar NVC. För lärare som kanske redan känner att de har svårt att hinna med allt som det är redan, kan just behovet av att lägga ner tid och energi på modellen upplevas som ett stressmoment i sig.

Det finns många olika former av kommunikation. Med en icke-fungerande form av kommunikation menas en form av kommunikation som bidrar till en ojämn maktfördelning i klassrummet, där läraren mestadels använder sig av ett monologiskt språk ofta bestående av uppmaningar, kritik, diagnoser, etiketter och jämförelser. Inom NVC kallas den typ av kommunikation som ofta blir ett hinder för kontakt och gott samarbete för vargspråk, vilket är den direkta motsatsen till Giraffspråk. Dessa två uttryck för kommunikation kommer att studeras närmare längre fram och symboliserar

mycket av de två ytterligheter mellan vilka denna studie infinner sig. Vår studie är med andra ord relevant att läsa för den som är intresserad av kommunikation och då speciellt den kommunikation som sker i klassrummet. Många av oss kanske känner igen oss i vargspråket och vill veta mer om hur det går att komma ifrån den typen av uttryck/agerande? Det blir på många sätt en resa inåt för att få syn på de bakomliggande behoven som kan finnas i det vi säger och gör. Inte minst gör vi ett gott försök till att ta reda på om det kan finnas goda anledningar till att arbeta med och förändra sättet som vi kommunicerar med elever inom klassrummets fyra väggar.

Denna studie bygger mycket på ett intresse från vår sida som lärarstudenter att ta reda på mer om NVC som kommunikationsmodell och vad modellen kan bidra till vår framtida lärarroll. I och med denna forskningsstudie har vi både privat och som blivande lärare börjat inse vikten av att kommunicera på ”rätt sätt”. Detta är alltså en studie om kommunikationen i klassrummet där fokus ligger på hur läraren kommunicerar med sina elever.

Syfte & frågeställning

Syftet med denna studie om kommunikation är uppdelad på tre olika nivåer. På den första nivån är syftet att uppmärksamma och studera kommunikationen i klassrummet mellan en lärare och hans elever. *Hur ser kommunikationen ut? Vilket av de tidigare nämnda förhållningssätten råder i det studerade klassrummet: giraff eller varg?* På nästa nivå är vi intresserade av *hur vi som lärare kan undvika att agera varg i klassrummet*, det vill säga att finna möjligheterna till förändring av kommunikationsmönster som är mindre bra. Detta gör vi genom att använda oss av analysbegreppet *intersubjektivitet* i en konstruerad dialog mellan en förespråkare för NVC-modellen och den observerade läraren. De två första nivåerna ger oss sedan förutsättningar för en avslutande diskussion kring modellen NVC på en metanivå, det vill säga en diskussion om själva utvecklingsprocessen i samtalet kring NVC-modellen. Med hjälp av syftets tre nivåer hoppas vi kunna dra slutsatser kring frågan:

Hur kan vi utifrån kommunikationsmodellen NVC (Giraffspråket) belysa i vilka situationer kommunikationen brister mellan lärare och elev?

Kapitel 2- Tidigare forskning

Kommunikation och ledarskap

När vi sökte på biblioteket efter böcker som skulle hjälpa oss att få en mer allmän uppfattning om kommunikation, så var det svårt för oss att hitta litteratur som tog upp just det som vi ville skriva om; kommunikationen mellan lärare och elev. Vi fann att mycket av den litteratur som vi fick fram genom sökord som kommunikation, maktförhållanden, dominans och ledarskap handlade om genus. Häribland kan man nämna Gunilla Molloys avhandling *God morgon Fröken – Ett samtal om makt, kön och professionalism*. Birgitta Kimbers böcker om Social Emotionell Träning (SET) har många likheter med NVC och vi hade en tanke på att jämföra dem två modellerna men vi valde att inte göra det då vi ansåg att studien skulle bli för stor.

Nilsson och Waldermanson menar att: ”Ledarskap handlar om de processer varigenom en eller flera medlemmar i en grupp eller organisation påverkar de övriga medlemmarna, det vill säga de använder sitt inflytande för att påverka andra att sträva mot det mål som gruppen eller organisationen har ställt upp (eller mot andra mål)” (2005:59).

Man brukar säga att en ledare är en person utsedd av sina medarbetare och att ledaren har en mer accepterande, informell, delaktig och relationell (logisk) kontakt med i det här fallet eleverna. Ledaren som i vår studie blir läraren är en person som genom sitt beteende kan påverka klassen och har rätt att göra så eftersom läraren är ledaren. Tre saker är viktigt att tänka på i ledarskapet; *mognad, erfarenhet* och *kunskap*. I detta ingår bland annat att man skaffar sig kunskaper om vad som gör en bra ledare, till exempel om ledarfunktioner och om grupprocesser. Man blir bättre som ledare/lärare om man vågar reflektera över sig själv och det man är med om eftersom livserfarenhet bidrar till personlig mognad och detta kan man inte läsa sig till. Ju större beteendepertoar man har desto större chans har man att klara av att hantera diverse situationer och krav som ställs på en ledare/lärare i samspelet med eleverna (a.a. 2005:60).

Hur väl en klass fungerar i samspel beror mycket på ledarskapet i klassen. Det är viktigt att läraren arbetar målmedvetet för att bilda en struktur genom att hitta arbetsformer där eleverna uppmuntras till samarbete för att lösa uppgifter och för att stärka relationerna i klassen. En ledare som fokuserar på uppgiften är bra på att organisera, lösa problem, styra, sammanfatta, bedöma och utvärdera. Svensson (2002:8) diskuterar i sin bok om vilket ledarskap som är bäst och menar att det är lärarens personlighet som avgör vilken ledarstil man intar. Det bästa ledarskapet enligt Svensson är ett situationsanpassat ledarskap där den skickliga läraren har förmågan att välja den ledarstil som passar bäst i stunden (a.a. 2002:9). Motsatsen till den skickliga ledaren som är bra på att styra och lösa problem, är läraren med en vag eller fientlig ledarstil. Ett *vagt ledarskap* kännetecknas av att läraren har svårt att sätta gränser, vilket i sin tur resulterar i att klassen successivt tappar respekten för läraren. Då läraren visar tecken på ett dåligt självförtroende tar sig eleverna helt enkelt friheten att agera mer störande i klassrummet. I det *fientliga ledarskapet* dyker den auktoritära ledaren upp. Denna ledare hanterar oftast krävande situationer genom att skrika, hota, ryta och även kränka eleverna (a.a. 58f).

Enligt Nilsson och Waldermanson (2005:64) finns det fyra olika ledarstilar; den *styrande ledaren* som agerar med uppgifterna i fokus, den *coachande ledaren* där både uppgiften och relationen sätts i fokus. Sen har vi den *stödjande ledaren* som har relationsfokus och den fjärde ledarstilen är att vara *delegerande*, ledaren inom denna stil har ingen specifikt fokus på vare sig relation eller uppgift.

Fördelning av taltid i klassrummet

Björn Nilsson (1993:85) framhåller betydelsen av att låta språket i klassrummet användas mer kommunikativt, att elever inte bara hamnar i en svarsroll med enstaviga svar, utan att de verkligen har något att säga. För eleverna kan det ibland vara kämpigt att få sin röst hörd i klassrummet, särskilt när det oftast är läraren som talar den största delen av tiden. Einarsson och Hultman (1984:82) väljer att i sin studie lyfta fram den så kallade ”*två tredjedels-regeln*”, som benämning på den tid som läraren normalt svarar för. En stor del av denna tid går åt till att läraren vill ha svar från eleverna på ställda frågor (Nilsson 1993:82).

I en ideal värld skulle elevernas idéer och initiativ ligga till grund för läraren när han/hon planerar och genomför sin undervisning. Den största aktiviteten skulle komma från eleverna och läraren skulle bara ha genomgångar av föreläsningsskarakter när eleverna så önskar. Tidigare forskning har visat att verkligheten ligger långt ifrån idealbilden. Enligt en undersökning gjord på 60-talet talade läraren upp till sju gånger så lång tid som alla eleverna tillsammans (Stukát 1995:92f). Bilden har därefter bekräftats av flera andra undersökningar, bland annat av Einarsson och Hultman (1984:82) som hävdar att två-tredjedelsregeln snarare är en underskattning av lärarens taltid. Under deras inspelningar låg lärarnas taltid ofta på runt 75-80 procent.

Vad ger dessa tidigare resultat oss blivande lärare? Jo, att dialogen bör ta en större del av verksamheten i klassrummet. För även om dessa studier har några år på nacken, känns de fortfarande lika aktuella. Det finns många goda anledningar till att arbeta mer med kommunikationen i klassrummet. Enligt Nilsson (1993:83) spelar dialogen i klassrummet en avgörande roll för framgång, självförtroende och för utveckling av kunskap och färdigheter. Vi tillbringar tio år av våra liv i skolan och klassrummet, där det ständigt skapas möjligheter för kommunikation mellan lärare och elev. Det är i detta möte som en stor del av elevers sociala anseende [status] och självkänsla gror och som stommen till framtida relationer bildas.

Men som en motpol till detta är vår erfarenhet som lärarstudenter att det ofta kan förekomma situationer i klassrummet då den goda avsikten att bygga upp elevers självkänsla lätt hämmas. Här följer ett exempel;

Läraren: Vad gör du?

Eleven: Vad då?

Läraren: Vad håller du på med?

Eleven: Jag sitter och pratar.

Läraren: Är det bra att du sitter och pratar istället för att arbeta?

Eleven: Det vet jag inte.

Läraren: Är det bra att du inte lär dig något i skolan?

Eleven: Nej det är det väl inte.

Läraren: Vad ska du göra istället?

Eleven: Jobba.

Läraren: Just det.

Svensson (2002:44)

Avsikten med detta meningsutbyte från lärarens sida är enligt författaren att få eleven att förstå att det endast är han eller hon som drabbas av beteendet och inte någon annan. Det är dessa situationer som vi betraktar som mindre väl fungerande kommunikationsmönster mellan lärare och elev. För att elever ska kunna få de bästa möjliga förutsättningarna till att utveckla sin självkänsla så tycker vi att det känns viktigt att titta på när kommunikationen fungerar mindre bra. Detta blev också ett av våra syften i studien.

De regler som vanligtvis gäller vid ett samtal, att vem som helst efter lämpligt avvägande kan begära ordet gäller sällan innanför klassrummets fyra väggar. Enligt Nilsson (1993:89) är grundregeln att läraren har ordet och att han/hon fördelar eller lämnar ordet vidare. Det är en

mycket villkorlig frihet som gäller då läraren lämnar ”ordet fritt” eftersom det ändå i slutet är läraren som avgör vem som ska ordet. Författaren beskriver här en kort men tydlig prioriteringslista för turordningsreglerna i klassrummet:

- Läraren bestämmer vem som har ordet
- Läraren får avbryta en talare
- Elever får inte avbryta en talare
- Elever ska prata en i taget

(a.a. 1993)

I sökandet efter litteratur om NVC

De böcker som behandlar NVC, ”Giraffspråket” har delvis ett gemensamt innehåll, eftersom de antingen är skrivna av upphovsmannen Marshall Rosenberg själv eller av författare som på olika sätt vidareutvecklat Rosenbergs tankar. Böckerna är oftast skrivna med fokus på NVC som modell för kommunikation inom områdena: pedagogik, familj, skolan som organisation och konflikthantering vid internationella som politiska spänningar. Vi har valt litteratur med fokus på kommunikation och vi har valt att koncentrera litteraturen till relationen mellan lärare och elev.

Det har inte författats nämnvärt många examensarbeten som behandlar NVC. När det gäller vårt område om hur läraren kan anamma NVC i sin profession, fann vi två examensarbeten som snuddar lite på vårt område. Den första studien som genomfördes av skribenterna själva hade som syftet att efter sju veckors undervisning med ”Giraffspråk” förbättra elevers förmåga att visa empati. (Lindberg & Nilsson 1994) Här ligger fokus mer på eleverna än på läraren. I den andra *Hur fungerar Giraffspråket? – En studie i hur Giraffspråket kan fungera i praktiken, med utgångspunkt från två olika skolor* (Birkestad & Granath 2007) låg fokus främst på konflikthantering, vilket inte är vår huvudfokus i den här studien.

Kapitel 3- Teoretiskt perspektiv

Redan från födseln meddelar vi oss genom olika sorters av kommunikation. Det lilla barnet kommunicerar sig själv genom gråt, joller och skratt. Människan verkar vara den enda art som använder sig av den abstrakta form av kommunikation som vi kallar för språk, andra arter kommunicerar med hjälp av icke - verbala budskap (Nilsson & Waldermanson 1990:38). Vi har anammat båda språken, det vi inte hör avläses i den icke verbala kommunikationen. Bakom det verbala ligger det ordlösa och den ickeverbala kommunikationen. Det är genom kroppsspråket som vi uttrycker känslor, formar och upprätthåller våra relationer till varandra (Nilsson & Waldermanson 2005:32). I den icke verbala kommunikationen läser vi av stämningar i form av pauser och betoningar och får då syn på vilka avsikter, attityder och värderingar som förmedlas. Men att utgå ifrån en enda detalj i ett ansiktsuttryck eller i en gest och dra slutsatser om människors tankar, känslor, beteenden och avsikter kan vara svårt, för att inte säga omöjligt (2005: a.a.). Man behöver ta reda på fakta kring situationen och kring personen i fråga för att kunna göra en någorlunda rättvis tolkning. Vilken betydelse den icke verbala kommunikationen får skapas i våra uppfattningar och tolkningar av varandra och i det vi säger och gör. Med andra ord kan enskilda kroppsuttryck tolkas på flera sätt av olika personer och i olika situationer.

Nonviolent Communication, NVC

Nonviolent Communication hjälper oss att få kontakt med oss själva och andra på ett sätt som låter vår naturliga medkänsla blomstra. Den visar oss hur vi kan ändra vårt sätt att uttrycka oss på och att lyssna på andra genom att medvetet fokusera på fyra områden: vad vi observerar, känner och behöver och vad vi vill be om för att berika våra liv. Med hjälp av NVC utvecklats djupt lyssnande, respekt och empati, och framkallar en ömsesidig önskan att ge.

En del använder NVC för att lyssna på sig själva med empati, en del för att skapa mer djup i sina personliga relationer och ytterligare andra för att bygga fungerande relationer på jobbet eller i politiken. På många olika håll i världen används NVC för att medla i tvister och konflikter på alla nivåer.

Rosenberg (2003:29)

NVC utvecklades av den amerikanske psykologen Marshall Rosenberg omkring 1970. Hans vision med NVC är att sprida empati och att underlätta för människor att komma i kontakt med sina egna och andras behov och känslor. Rosenberg som menar att det handlar om att ge från hjärtat intresserade sig tidigt i livet för två frågor; 1) ”Vad är det som gör att vi tappar bort vår medkänsla och får oss att bruka våld och exploatera andra?” 2) ”Hur kan vissa människor behålla sin naturliga medkänsla även under de mest påfrestande omständigheter?” (Weirsøe 2004:15).

Enligt Weirsøe (2004:16) handlar NVC om att vi ska bli medvetna om oss själva så att vi kan ändra vårt sätt reagera. Hellre än att styras av vanor och föreställningar om vad man bör göra eller hur fel andra handlar, kan det hjälpa oss att grunda våra relationer på vad vi ser, känner och vill. Inom NVC menar man att vi kan ta hjälp av våra känslor som en signal för att se vilka behov som är relevanta i stunden, detta kan också vara till hjälp för oss eftersom NVC vidare handlar om att skapa förståelse för olika behov och att samarbeta för att tillgodose olika behov.

Rosenberg understryker att NVC som metod inte innehåller något nytt och att dem element som har sammanfattats i NVC har varit känt i århundraden. Han har inspirerats mycket av den humanistiska psykologin som också har haft stor betydelse inom psykoterapiutvecklingen. Ett namn värt att lyfta fram här är Carl Rogers som utvecklade en klientcentrerad psykoterapi. Terapin betonar klientens förmåga till ett självstyrt växande, under förutsättning att terapeuten ser till att skapa det rätta stödjande och accepterande, det vill säga det empatiska klimatet (Weirsøe 2004:24). Rogers menar att det handlar om att individen utnyttjar sina egna resurser eftersom ens personliga förändringar endast kan komma inifrån, individen ansvarar med andra ord själv för att förbättra sitt liv (Emanuelsson & Larsen 2006:14). Rosenberg menar att Carl Rogers forskning har varit en stor inspirationskälla för utvecklingen av NVC, bland annat Rogers idé om empati som en tillräcklig betingelse för att den andra skall kunna finna sin rätta väg (Weirsøe 2004:25). Rosenbergs uppfattning om behovens centrala betydelse inom NVC påminner mycket om Maslows behovspyramid men det är ingenting som Rosenberg påtalar att han skulle vara inspirerad av. Andra inspirationskällor för empatiuppfattningen inom NVC är av mer andlig och religiös karaktär.

Dominansorganisation & Livsberikande organisation

Rosenberg har arbetat inom ramen för skolan på olika sätt i 40 år men kände i början av sin karriär som psykolog på 60-talet att det var så många föräldrar som sökte hjälp hos honom på grund av att deras barn hade svårt att lära sig och att följa skolans regler. Detta ledde till att Rosenberg började arbeta mer konkret mot skolor för att påverka dem i en riktning som bättre skulle passa barn med problem av den karaktären. Han insåg att det var strukturen i skolorna som gjorde att lärarna och

eleverna mår dåligt och den konkurrensmentalitet som uppmanades av skolorna gjorde att det blev svårt för eleverna att visa omsorg om varandra.

Rosenberg skriver i boken *Lära för livet* att han anser att det oftast inte var skolans anställda som var problemet inom organisationen utan att han tvärtom ofta blivit oerhört imponerad av lärare och skolpersonal som han arbetat med. Den omsorg och den enorma uthållighet som han såg dem visa genom att ständigt försöka skapa inlärningsmöjligheter för att berika sina elevers liv berörde honom djupt. Marshall upplevde att lärarna och skollädaingen blev lika misshandlade som eleverna av skolsystemets struktur och det i sin tur ledde till att Rosenberg började fundera på alternativa sätt att organisera undervisningen på (Rosenberg 2003:11). Bill Page, en lärare som deltagit i Rosenbergs kurser inom Nonviolent Communication utvecklade tillsammans med Rosenberg ett annorlunda synsätt att se på undervisning och utbildning. Detta synsätt handlar om att se sig själv som mer jämlik med sina elever i klassrummet, för att komma från ett "vi och dom-tänkande" där läraren står i centrum. Inom NVC strävar man efter att uppnå samarbete, istället för att uppmanas tävling och konkurrens. Ett av Rosenbergs mål var att skapa ett skolsystem som främjar respekt för olikheter, självständighet och ömsesidighet.

Rosenberg har en önskan om att utbilda dagens och kommande generationers barn så att dem i sin tur kan vara med och bygga upp organisationer vars främsta mål är att tillgodose mänskliga behov – att göra livet mer njutbart för sig själva och för varandra. Marshall väljer att kalla denna utbildningsprocess för "Livsberikande utbildning" och kallar motsatsen för "Dominansutbildning". I den livsberikande organisationen så ligger fokus på att vara rättvis och ledarskapet i denna organisation strävar efter att stötta och samarbeta snarare än att kontrollera. Regler och föreskrifter bestäms i samförstånd I en livsberikande organisation strävar man efter att nå sina mål, men inte på bekostnad av någon annan. Det handlar om att uttrycka sina behov utan att skuldbelägga andra och att lyssna med respekt på andras behov (Rosenberg 2003:20f). Se tabell nedan:

Dominansorganisationer	Livsberikande organisationer
Mål <ul style="list-style-type: none"> - Att bevisa vem som har rätt och vem som har fel - Att få det du själv vill ha - Att lyda auktoriteter 	Mål <ul style="list-style-type: none"> - Att tillgodose allas behov - Att ha kontakt med sig själv och andra - Att berika livet
Drivkraft/motivation <ul style="list-style-type: none"> - Bestraffning / Belöning - Skuld / Skam - Plikt / Krav - Skyldighet 	Drivkraft/motivation <ul style="list-style-type: none"> - Att bidra till eget och andras välmående - Att fritt ta emot från andra
Resultat utvärderas med hjälp av <ul style="list-style-type: none"> - Bedömningar och etiketter 	Resultat utvärderas med hjälp av <ul style="list-style-type: none"> - Frågor; t.ex. "Vad skulle berika livet både för dig och för mig?" - "Vad kan tillgodose grundläggande mänskliga behov och vad gör det inte?"

Figur 1. Rosenbergs utbildningsprocess (Rosenberg 2003:21)

Väldigt många skolor idag är organiserade utifrån Dominanstänkande där man tydligt ser att lärarens uppgift är att kontrollera vad eleverna gör. Rosenberg (2003:85) menar här att personalen på dessa skolor lätt kan komma att ta för givet vad eleverna behöver lära sig och hur de ska uppföra sig. Detta kan i sin tur leda till att lärarna tror sig ha rätt att använda metoder som bygger på makt för att styra eleverna såsom skuld och skambeläggande, plikt-känsla, belöningar, krav och bestraffningar.

I den livsberikande organisationen uttrycker man sina behov utan att skuldlägga någon annan. Vidare menar Rosenberg att drivkrafter som skam, skuld och krav (a.a. s. 20 f.) mer tillhör

dominansorganisationen där få dominerar över det stora antalet (a.a. s. 124). Skam och skuld skulle i det här fallet kunna vara då Uffe uttrycker det som ”verkligt slarv” om eleverna inte gör sin läxa trots den förlängda tiden (se situation 3).

De fyra stegen i NVC

Rosenberg menar att kommunikation är det vi observerar, känner, behöver och ber om. Ofta är det så att vi vuxna döljer våra aggressioner, förnekar dem eller lindar in dem i bomull istället för att säga rakt ut vad vi menar. NVC handlar om att vi ska lära oss att kommunicera med empati utan att trampa andra på tårna. Med Nonviolent Communication försöker man i samtal och vid konflikter uttrycka fyra saker:

1. De konkreta handlingar vi **observerar** som påverkar vårt välbefinnande
2. Hur vi **känner** i relation till det vi observerar
3. **Behoven**, värderingarna, önskningarna etcetera som framkallar våra känslor
4. De **önskemål** vi har som kan berika våra liv

Rosenberg (2003:24)

NVC handlar om två saker huvudsakligen, det ena är att försöka lära sig att uttrycka stegen ovan, antingen verbalt eller med andra uttrycksmedel, att hela tiden *motivera* varför man säger det man säger och varför man önskar att någon ska göra något man ber om. Det andra handlar om att träna upp sin förmåga att få kontakt med andra genom att utifrån de fyra stegen: *lyssna* på vad den andre har att säga. På detta sätt skapas ett kommunikationsflöde där *tillit* och *medkänsla* (empati) uppstår och där det blir möjligt för båda parter att mötas i det vi observerar, känner, behöver och önskar. Kärnan i NVC består huvudsakligen inte av en fastställd formel utan mer om att inta NVCs *förhållningssätt*, att bli *medveten* om de fyra stegen, snarare än att verbalt uttrycka dem. NVC är ett sätt att kommunicera på i samspelet med oss själva och andra där vi lär oss att få kontakt med vår naturliga medkänsla. Om vi redan under vår uppväxt hade lärt oss ett språk för att uttrycka medkänsla så skulle det betyda att vi lärt oss att kommunicera våra behov och värderingar snarare än att antyda att det är något fel på någon annan när våra behov inte tillgodoses (Rosenberg 2003:35).

Enligt Rosenberg kan NVCs kommunikationsprocess användas effektivt som modell på alla kommunikationsnivåer och i många olika situationer. Till exempel används NVC mycket framgångsrikt när det handlar om nära relationer, skolor, organisationer och institutioner, terapi och handledning. NVC används även vid diplomatiska förhandlingar, affärsförhandlingar och vid alla möjliga slags dispyter och konflikter som etniska, religiösa och politiska spänningar. Exempelvis har NVC används för att medla mellan människor vid konflikter i Israel, Palestina, Nigeria, Rwanda, Sierra-Leone, Bosnien och Kroatien.

Giraffen och vargen- en presentation

NVC delas in i två sätt att framföra sin kommunikation på, *giraffspråk* eller *vargspråk*. Giraffen är det landdjur som har det största hjärtat och ses därför som den självklara symbolen för att gestalta det empatiska handlandet som NVC förespråkar. Det handlar om att fokusera på människors känslor och behov och ett agerande utifrån hjärtat, det vill säga ett agerande utifrån *empati*, *respekt*, *ödmjukhet* och *vilja*. För giraffen är det långt mellan hjärta och hjärna, vilket innebär att giraffen inte reagerar impulsivt, utan stannar upp och reflekterar. Inom NVC menar man att giraffen ser bortom orden eftersom den ser så långt och har därför en god överblick över det som sker. Giraffens hals symboliserar modet att sticka ut hakan (halsen) och säga sin egen, ärliga och subjektiva sanning. Giraffen har med andra ord modet att göra sig sårbar. Vidare symboliserar

giraffen även förmågan att kunna lyssna till vilka känslor och behov som finns bakom ett aggressivt beteende hos den vi kommunicerar med.

Vargen är istället en bild för ett språk och ett tänkande som uttrycker att det är något fel på den andre när vi inte får våra behov uppfyllda. Vargspråket eller avståndsskapande kommunikation som det också kallas består mest av kritik, diagnoser, etiketter, jämförelser och tolkningar som alla är främmandegjorda uttryck för våra behov. När man inte förstår eller har svårt att acceptera en annan persons handlingar, ägnar man sig istället åt att rubricera, analysera och bestämma i vilken mån något är fel, vrede uppstår genom de domar man faller över andra. När man lyssnar till dessa känslor med girafföron upptäcker man ofta att båda känslorna döljer sorg och oförmåga (Weirsøe 2004:39). När man uttrycker sina behov indirekt genom värderingar, tolkningar och bilder så minskar chansen till få sina behov tillfredställda eftersom människor runt omkring en då lätt kan tolka det man säger som kritik. Om vi lär oss att använda våra girafföron så pass mycket att budskap som tidigare uppfattades som kritiska eller förebrående börjar tolkas som misslyckade försök att uttrycka behov så menar Rosenberg (2003:86) att vi skulle uppleva en djup tillfredsställelse.

Vargspråket	Giraffspråket
Nu får det vara NOG! Ni vet mycket väl att ni inte får väsnas sådär hela tiden. Jag har sagt till er 117 gånger att ni skall vara tysta. Ut med er till lekplatsen!	När jag hör er springa runt i rummet blir jag irriterad och trött i huvudet och jag behöver lite lugn och ro. Skulle ni vilja gå ut och springa på lekplatsen?

(Weirsøe 2004:19)

Vi kommer fortsättningsvis i texten att använda begreppen: NVC, giraff eller varg, beroende på vad vi tycker passar bäst in i sammanhanget, då vi använder förkortningen NVC avser vi Nonviolent Communication i sin helhet och vad modellen står för. Vid de tillfällen då vi väljer att skriva vargen kontra giraffen så menar vi vilken attityd/lärostil/ledarstil man antar som lärare.

Intersubjektivitet

Enligt Bergström & Boréus (2005:76) handlar *intersubjektivitet* om överensstämmelsen mellan olika personers bedömningar. Varje subjekt, (deltagaren) har *sin* förståelse, men i mötet med andra så krockar vi med varandras perspektiv. Det blir som en pendel där vi förhandlar i intersubjektiviteten med varandra. När två subjekt möts på lika villkor, till exempel lärare mot lärare, kan man säga att intersubjektivitet uppstår. När lärarnas perspektiv på mötet mellan exempelvis lärare och elev är att kommunikation främjar arbetsron i klassrummet, så kan man se att det finns en hög grad av intersubjektivitet. Detta eftersom deras perspektiv stämmer överens och bekräftar förståelsen, eller för att använda von Wrights ord: "Intersubjektivitet omfattar ett samförstånd i en samtidighet [...]" (2000:75). Vid en hög grad av intersubjektivitet så delar deltagarna ett gemensamt perspektiv kring en viss situation. Om man tänker sig ett samtal där existentiella frågor som liv och död behandlas så möts lärare och elev på den intersubjektiva nivån eftersom det är ett ämne där läraren inte har några bättre svar än eleverna. "I vissa fall kan omvända roller uppstå där läraren lär mer av eleverna än vice versa" (Gustavsson och Fritzén 2004:85).

Kapitel 4- Metod

Innan vi presenterar vår beskrivning av metoden kan ett förtydligande vara på sin plats: med benämningen ”vi” och ”vår” syftar vi härmed i första hand till oss som forskare inom denna studie och inte till oss som medborgare i Sverige eller till lärarkåren i allmänhet.

För att studera kommunikationen i klassrummet mellan lärare och elev genomförde vi en *kvalitativ/deskriptiv studie*. Kvalitativ för att vi undersöker föreställningar och uppfattningar hos våra intervjupersoner (Rosenqvist & Andréén 2006:34). Deskriptiv: för att vi inte kunde förutse eller organisera de företeelser eller förlopp som tog plats under den genomförda observationen, var på hela studien är uppbyggd (Hartman 2003:42). Vidare kan sägas att vi gjort en *Empirisk fenomenologisk undersökning* eftersom vi inom kommunikationen mellan Pia och Uffe försöker finna skillnader (och likheter) i deras uppfattningar (Rosenqvist & Andréén 2006:33f).

Vår ursprungliga idé byggde på en undersökningsdesign där vi skulle jämföra hur det fungerar i praktiken mellan två lärare. Vi hade kontakt med ”Maria”, en NVC-lärare verksam på en skola inspirerad av NVC och Uffe, en lärare verksam i vad vi i denna studie väljer att kalla den ”traditionella skolan”. Med begreppet ”traditionell” menar vi den kommunala skolan som den ser ut idag. Denna uppfattning grundar sig dels på vår egen erfarenhet av skolan, men också utifrån den verksamhetsförlagda delen av utbildningen.

Fokus för studien skulle ligga på att jämföra dem olika kommunikativa uttrycken i relationen mellan lärare och elev i klassrummet. Vi hade tänkt intervjua Maria och Uffe för att få syn på likheter och skillnader i deras kommunikativa förhållningssätt. Detta blev dock inte möjligt, då Maria inte hade tid att ta emot oss, så vi valde att tänka om. Tur var väl det, för vi fann istället en ny intressant design där vi utgick ifrån och utvecklade undersökningsmetoden *Stimulated Recall*. Vi valde att bygga vår studie på den traditionella läraren Uffes kommunikation i klassrummet som grund för en analytisk diskussion mellan honom och NVC-läraren Pia. Pia har tidigare, under många år arbetat som NVC-lärare och vi tyckte därför att hon var en god kandidat för att representera NVC i vår studie. Upplägget för intervjun med Pia byggde på att hon fick ta del av en redan videospelad observation på Uffe. Detta tyckte vi var ett bra sätt att gå tillväga för att få fram ett mer konkret underlag för att titta på *när* och på vilket *sätt* Uffe kommunicerar i klassrummet. När vi lät Pia kommentera exemplen så blev det så tydligt i vilken situation som hon tyckte att Uffe kunde ha kommunicerat annorlunda. Hennes analys av Uffe lyfte således också upp det som vi annars inte skulle ha fått fram; *Hur* man säger något enligt NVC-modellen i en konkret situation? Utan filmklippen hade vi troligen inte fått syn på vad som egentligen sägs och vilken attityd som användes. Nu ökade våra chanser att ”tänka oss in” i rollen som Uffe och vi kunde senare i studien jämföra Pias kommentarer med Uffes respons och sätta detta i relation till klassrumssituationerna. Detta arbetssätt tyckte vi blev mer konkret och verklighetsanknutet än om vi hade behandlat liknande situationer rent hypotetiskt. Vi har efter rekommendationer vid examinationstillfället valt att döpa vår utvecklade variant av *Stimulated Recall* till *BorgDeilert-metoden*.

Urval

Pia

Pia blev introducerad till NVC som nyutexaminerad lärare på 80-talet. Hon har därefter ständigt arbetat med att utforska möjligheterna till att arbeta med NVC både i och utanför klassrummet. Tillsammans med kolleger har Pia jobbat för att utveckla arbetsklimatet i enlighet med NVC och värdegrunden i läroplanen. Vi är tacksamma över att ha Pia som medverkande i denna studie, men

eftersom vi värnar om hennes integritet och anonymitet väljer vi att inte presentera henne närmare i detalj, detta enligt hennes egen önskan.

Uffe

Uffe som vi valt att observera fick vi kontakt med långt innan vi påbörjade vårt arbete med denna studie. Uffe tog sin grundskolläraryxamen i slutet av 90-talet. Han arbetar idag som 1-4 lärare, är fackligt aktiv och djupt engagerad i utbildningsrelaterade frågor. Utifrån det vi kände till om Uffe så verkar han vara en lärare med bra struktur på sitt arbete och har en klar pedagogisk grundsyn. Han betonar vikten av att vara tydlig i sin lärarroll och verkar både omtyckt och respekterad på sin arbetsplats. Med detta sagt kändes Uffe som en god kandidat till vår studie att företräda grundskoleläraren i den skoltradition som råder idag. Dessutom hade Uffe tidigare uttryckt ett intresse för NVCs arbetssätt och nämnt att han gärna skulle vilja använda NVC mer i sin lärarprofession. Hans uttalande om att han gärna skulle vilja arbeta enligt NVC ”*men gör det inte*” (intervju 08-05-07), fann vi som en intressant ingång till studien.

Givetvis kunde vi ha valt en lärare med en mer begränsad självinsikt och medvetenhet om sitt sätt att agera kommunikativt gentemot sina elever i klassrummet. Det hade varit betydligt lättare för oss i bearbetningen av empirin, men inte alls lika intressant som att studera Uffe, en lärare som vi kan se upp till och vars arbetssätt påminner om det som vi lärarstudenter utbildas till och som vi *vet* fungerar. Det är i mötet mellan Uffe och Pia som vi kan få syn på potentialen till förändring, viljan att gå från varg till giraff.

Genomförande

För att få svar på vår forskningsfråga: *Hur kan vi utifrån kommunikationsmodellen NVC (Giraffspråket) belysa i vilka situationer kommunikationen brister mellan lärare och elev?*, började vi med att göra en kvalitativ intervju där vi använde en filminspelad observation som underlag. Den kvalitativa intervjun handlade om att identifiera företeelser, innebörder och egenskaper där fokus ligger på att försöka upptäcka vad det är som händer och sker istället för att tänka att något är bestämt på förhand (Svensson & Starrin 1996:55). Genom att använda ett på förhand inspelat videomaterial anser vi att chanserna till detta ökar, att se vad som händer och sker. Svensson och Starrin (1996:64) menar att det vid kvalitativa intervjuer är viktigt att respondenten uppmuntras att uttrycka underliggande attityder, uppfattningar och värderingar. Det videofilmade materialet utgjorde underlaget för både den första och andra intervjun, då Pia och Uffe fick analysera varandra.

Observation med hjälp av videokamera

Argumentet till varför vi valde att utföra en deltagande observation med videokamera är för att se vad Uffe faktiskt gör, inte bara på vad han säger. Vi fick även möjlighet att ta del av den verkliga klassrumssituationen. Som stöd för oss själva under observationen hade vi med oss ett antal frågeställningar:

- Hur kommunicerar Uffe med eleverna?
- Hur ber Uffe om att få elevernas uppmärksamhet?
- Hur introducerar Uffe nya arbetsuppgifter?
- Hur väljer Uffe att motivera sina elever?
- Hur löser han eventuella konflikter?
- Hur ser den icke-verbala kommunikationen ut?

För att minimera observationens sårbarhet försökte vi minska effekten av vår närvaro genom att smälta in så mycket som möjligt i klassrumssituationen (Rosenqvist & Andrén 2006:79f) och vi förklarade inledningsvis för eleverna att vi inte var där för att studera dem utan deras lärare. Detta

för att minska elevernas nyfikenhet för kameran i klassrummet. Eftersom vårt syfte i första hand är att studera lärarens kommunikation valde vi att endast filma Uffe. Här kommer även de etiska aspekterna in då vi inte hade hunnit skaffa något tillstånd att filma eleverna.

Att bli filmad av oss och kommenterad av NVC-läraren Pia såg Uffe som både utvecklande och intressant. Som stöd under observationen sökte vi efter ledtrådar till att få syn på Uffes roll i klassrummet, hans förhållningssätt till kommunikation mellan lärare och elev samt vilka uppmaningar som Uffe ställde till eleverna osv.

Under en hel skoldag samlades sammanlagt cirka 50 minuter observationsmaterial in. För att få en uppfattning om hur stor del av talutrymmet som Uffe nyttjade valde vi att mest filma honom vid de tillfällen då han talade till eleverna. Vid en genomgång av materialet valde vi bort filmklipp som föll bort på grund av tekniska problem eller att vi filmat miljön i klassrummet (till exempel skyltar med regler och positiv feedback). Efter sorteringen fann vi sju filmklipp som användbara och dessa hade en total längd på cirka 30 minuter. Filmklipp användes sedan som underlag för en intervju med Pia dagen därpå. Enligt Stukát (2005:49) är observation en bra metod då man vill ta reda på vad en person gör och inte enbart vad hon säger. Hade vi valt att enbart utgå från en intervju med Uffe hade exempelvis kroppsspråk, tonläge och icke-verbala signaler fallit bort. Vidare hade det dessutom bara sagt något om hur han väljer att prata om sin kommunikation i klassrummet. På detta sätt gavs även NVC-läraren Pia en chans att delta i observationen.

Intervju med Pia

Pia fick inför intervjun information om att hon skulle kommentera ett antal videoklipp, detta för att på ett mer konkret vis komma åt när och hur NVC kan praktiseras. Pia blev ombedd att efter varje filmklipp kommentera när hon ansåg att Uffe inte handlade i enighet med NVC-modellen. Genom att använda ett på förhand inspelat videomaterial anser vi att chanserna ökar till att se vad som händer och sker. Svensson och Starrin (1996:64) menar att det vid kvalitativa intervjuer är viktigt att respondenten uppmuntras att uttrycka underliggande attityder, uppfattningar och värderingar. Detta var något som vi upplevde att det fanns gott om utrymme till under Pias intervju, eftersom hon gavs möjligheten att svara fritt utifrån vad hon såg. Vi upplevde det som att Pia kunde vara öppen i sitt förhållningssätt under intervjun och komma med ärliga och konkreta råd till Uffe för hur han kunde välja att uttrycka sig. Vi hade blivit informerade om att tiden för intervjun skulle vara max 60 minuter, men istället drog intervjun över tiden och varade i ca 100 minuter, eftersom Pia visade ett sådant starkt engagemang till intervjun. Pias inbjudan till att hålla intervjun i hennes hem bidrog till bästa möjliga förutsättningar för en avslappnad och stressfri miljö. Det samlade materialet samt de filmklipp vi hade med oss utgjorde sedan underlag för vidare analys och sammanställning.

Vi gav Pia instruktioner om att hon skulle titta på filmerna på Uffe och ge en kommentar där hon tyckte att han skulle ha handlat annorlunda enligt NVC modellen. Vi bad henne också att förklara hur hon ansåg att Uffe kunde ha agerat istället. För att hålla oss inom dem angivna tidsramarna för intervjun fick vi lov att be Pia vänta med att kommentera filmklipp tills efter det var färdigt. Detta för att vi behövde skifta mellan programmen då vi använde datorn både till att visa upp filmen och att spela in intervjun på. För att försäkra oss om att det inte skulle uppstå några tekniska problem och att vi inte skulle gå miste om delar av den inspelade intervjun så använde vi oss utav två inspelningskällor; datorn och en mobiltelefon, som en extra resurs att spela in på.

Det ultimata för empirin skulle ha varit att göra som vi först tänkte, nämligen att låta Pia själv stoppa videoinspelningen när hon kände att hon ville kommentera Uffe. Det hade kanske blivit ännu mer direkta och spontana kommentarer kring det inspelade observationsmaterialet då. Detta är något som vi tar med oss som en lärdom för framtiden. Skulle vi göra om samma resa som vi gjort med denna studie så skulle vi vid en liknande intervju absolut välja att till exempel spela in Pia på en dator och så skulle hon få titta på filmklipp på en annan dator. Detta för att ytterligare möjliggöra för mer direkta och spontana kommentarer. Under intervjun så blev det ibland tydligt att

Pia ville kommentera medan vi visade filmklippen. Trots detta är vi ändå övertygade om att Pia fick säga allt som hon ville kring varje filmklipp, eftersom hon förde minnesanteckningar under tiden hon tittade på dem.

Viktigt att poängtera i vår studie är att det är stor skillnad mellan Uffes och Pias utgångsläge i intervjuerna. Uffe hamnar lite i underläge som intervjuperson då det endast är *hans* agerande som filmas, analyseras och kritiserar. För att jämna till förutsättningarna mellan Uffe och Pia och för att utvidga vårt empiriunderlag, valde vi att senare återvända till Uffe med en sammanställning av vår empiri.

Intervju med Uffe

Vi ringde upp Uffe och frågade om han kunde tänka sig att ställa upp på en intervju. Vi begav oss till skolan där Uffe arbetar och han avsatte 60 minuter av sin redan fullbokade eftermiddag för att ge sin respons till Pias kommentarer. Då vi satte oss ner för att låta Uffe se sig själv på film, förklarade vi att han skulle få ta del av både de utvalda filmklippen samt kommentarerna från Pia med en kort sammanfattning av förslag på hur Uffe skulle kunna agerat utifrån NVC (se tabellerna i bilaga 1, kolumn a & b). Resultatet från intervjun med Uffe utgjorde den sista pusselbiten inför sorteringen av empirin och resultatredovisningen.

Då intervjun genomfördes med Uffe för att få hans respons till Pias råd, såg omständigheterna något annorlunda ut än vad de gjorde i under den första intervjun. Tiden var något mer pressad och det beslut vi tog om att styra Uffe så lite som möjligt för att få reda på hans ”naturliga” och spontana respons till kommentarerna, är diskuterbart. Så här i efterhand inser vi att det hade varit mer fördelaktigt för resultatet om Pias kommentarer hade hanterats mer tid och separerats från råden, antingen genom en tydligare intervjustruktur eller att vi läst upp dem högt för Uffe.

Bearbetning

Transkription 1

För att underlätta för oss själva vid bearbetningen av den insamlade empirin, blev vi ombedda att transkribera våra intervjuer, det vill säga att uttrycka det talade språket i text. När vi gjort det blev det lättare att sortera Pias och Uffes kommentarer om varandra och analysera dess innebörd. En första analys av empirin resulterade i sex olika tabeller där observation, intervjuer och egna kommentarer ställdes mot varandra. För att inte gå miste om viktiga detaljer i Pias intervju såsom variationer i röstläget, spontana utrop eller icke-verbala uttryck, var det viktigt att hitta ett konsekvent och tydligt system för hur dessa variationer symboliseras i transkriptionen (se förklaringsstabell nedan). Som benämning för vår intervjuperson valde vi att i transkriptionen använda oss av förkortningen ”Pia”. För att markera var Pia hade tagit del av klipp 1, klipp 2 och så vidare var vi noga med att markera vart hennes kommentarer hörde hemma i observationsmaterialet. Utöver detta förde vi anteckningar om spontana reaktioner och yttranden under uppspelningen av videoklippen. Vi valde att inför transkriberingen dela upp intervjumaterialet mellan oss och valde följande design av koder eller symboler i syfte att förtydliga röstvariationer och tillägg till intervjun (se följande sida):

Symboler/koder	Förklaring
...	Kortare tvekan
.....	Längre tystnad
att ange <i>skälet</i> till...	En märkbar rösthöjning för att betona det viktiga i uttalandet
Ehh/hmn/ha...	Tvekan i rösten, IP funderar
(Pia skrattar till)	Observationer under intervjun
[L stänger av inspelningen]	Kompletterande förklaringar

”Nu står jag här och påminner er...”	IP ”citerar” Uffes yttringar från filmen
--------------------------------------	--

Transkription 2

Då det var dags att transkribera intervjumaterialet med Uffe från den 7 maj kände vi oss säkrare vilket ledde till att arbetet med transkriberingen tog betydligt kortare tid, dessutom var själva intervjun kortare. En svårighet som vi fann vid intervjun med Uffe var att tydligt särskilja vilken del av de nedskrivna analyserna av Pia som Uffe gav respons på. Detta problem löste vi genom att föra skriftliga anteckningar till vilken tabell Uffe syftade till (se bilaga samt beskrivning av intervjun). Till den andra transkriberingen valde vi följande kodsystäm:

Symboler/koder	Förklaring
...	Kortare tvekan
.....	Längre tystnad
motivet är <i>inte</i> att ...	En märkbar rösthöjning för att betona det viktiga i uttalandet (kursiv stil)
[Uffe skrattar nervöst under klippet]	Observationer under intervjun + kompletterande förtydliganden från vår sida som intervjuare
Ehh/hmn/ha...	Tvekan i rösten, IP funderar

Upplägg av resultat och analys

I kapitel 5 redovisas studiens resultat och analys. Vid bearbetningen av den insamlade empirin, valde vi att sammanfatta svaren i tre punkter. Dessa fick symbolisera några av de klassrumssituationer som vi tror att dagens lärare kan befinna sig i. Följande tre situationer/frågeställningar får utgöra ”ramen” i vår analys:

- *Hur motiverar Uffe sina elever att ta eget ansvar?*
- *Hur uttrycker sig Uffe när han vill att eleverna ska lyssna?*
- *Hur introducerar Uffe en ny arbetsuppgift?*

Under var och en av dessa tre situationer eller huvudrubriker följer inledningsvis: *Mötet med Uffe i klassrummet*, där själva situationen beskrivs utifrån vilka yttranden som hördes och vilka gester som blev synliga under observationen. Därefter följer *Pias analys av Uffes situation* och *Uffes respons på Pias analys*. Avslutningsvis låter vi analysera det redovisade resultatet genom att studera graden av intersubjektivitet i kommunikationen och i mötet mellan Uffe och Pia? Vid de tillfällen där Pia och Uffe verkar vara överrens i en fråga, är intersubjektiviteten hög och omvänt: då Pias och Uffes argument glider isär och deras förhållningssätt till situationen ser något olika ut är intersubjektiviteten är låg.

Bilaga

En fullständig sammanställning av resultatet och empiristudien redovisas i arbetets bilaga i form av sex olika tabeller. Tabellerna rubriceras med namn utifrån den ursprungliga situationen:

- Tabell A: ”Var det nå’n som lärde sig nå’t då?” och ”läxförhöret”
- Tabell B: ”Dagens upplägg”
- Tabell C: ”Men vänta, när jag pratar- inte då va?”
- Tabell D: ”Vad ska man skriva längst upp på pappret?”
- Tabell E: ”Hur vore det om du lyssnade mer och pratade lite mindre?”
- Tabell F: ”Vilka är det som är äldre då?”

Varje tabell delas in i fyra kolumner där den första beskriver observationen i korthet och lyfter fram citat av läraren, Uffe (kolumn a). Den andra kolumnen (b) sammanfattar Pias kommentarer om vad hon ser, därefter följer hennes råd på formuleringar enligt NVC-modellen i kolumn (c). I den sista kolumnen (d) har vi sammanfattat Uffes respons till både kolumn b och c.

Vid referenser till särskilda avsnitt i dessa kolumner, kommer vi i arbetet att skriva exempelvis: (tabell B:d), vilket hänvisar till bilaga 1 och Uffes respons (d) i den andra tabellen: Tabell B: ”Dagens upplägg”.

Tillförlitlighet

För uppsatsens validitet och reliabilitet hade det varit bättre att inkludera flera personer i studien, speciellt i observationen. Vi hade gärna valt att intervjua fler lärare i vår studie men då de inte finns så många verksamma lärare med just kompetens inom NVC fick vi anpassa vår studie efter vilka lärare som hade tid och möjlighet att ta emot oss. Vi anser att vi genom valet av intervjupersoner hittat två erfarna lärare som känns trovärdiga och står i nära anknytning till lärarkåren. Det har varit väldigt intressant att jämföra dessa två personer för att få syn på två olika personers förhållningssätt, två olika sätt att kommunicera på i klassrummet.

Då Pia under intervjun blev ombedd att efter varje filmklipp med Uffe kommentera när hon ansåg att han inte handlade i enighet med NVC-modellen, var det ett medvetet val från vår sida. Eftersom vi ville att Pia skulle lyfta fram hur man (i detta fall Uffe) kunde ha formulerat sig enligt NVC. Då vi bad Pia ge förslag till alternativa formuleringar hade vi inte för avsikt att granska Uffes sätt att uttrycka sig. Vi har inte haft som avsikt att på något sätt generalisera att det är så här det ser ut i verkligheten, utan använde Uffes klassrumssituationer mer som ett underlag för diskussion/intervju om kommunikationsmodellen i allmänhet.

Etiska principer

Enligt vetenskapsrådet (08-05-12) och dess forskningsetiska principer (*inom humanistisk- och samhällsvetenskaplig forskning 1990*) har forskaren det grundläggande etiska ansvaret för att forskningen är av god kvalitet och moraliskt acceptabel. Båda våra intervjupersoner blev informerade om syftet samt deras uppgift i studien och deras deltagande var frivilligt. Enligt Stukát (2005) är det A och O att deltagandet sker på frivillig basis eftersom samtyckandet är av största vikt för studiens framgång. Intervjupersonernas uppgifter är konfidentiella genom att vi genomgående använder påhittade namn inom detta arbete. De två deltagande i studien har tagit del av och godkänt hanteringen av personuppgifterna och beskrivningar av deras person innan denna studie gick i tryck.

Vidare går det att diskutera huruvida det är etiskt försvarbart att sätta Uffe i en mer utsatt situation än Pia och där han blir granskad och kritiserad. Vi skulle aldrig ha bett Uffe att ställa upp om vi inte hade varit så övertygade som vi var att han skulle klara av det. Vårt tidigare intryck av Uffe är att han är så pass trygg i sin lärarroll att han snarare skulle se fördelarna framför problemen då det gäller hans personliga utveckling i lärarrollen. I inledningen av Pias intervju framhåller Pia att det hon faktiskt ser bara är fragment av Uffes praktik. Detta tolkar vi som att Pia vill förtydliga att hon är medveten om att de kortare videoklippen inte ger hela bilden av Uffe och hans pedagogik. Att Pias kommentarer inte ger Uffe en hundra procentig rättvisa ser vi inte som ett hinder för studiens trovärdighet, utan mer en viktig aspekt att ta med i beräkningarna och vid genomläsningen av resultat och analys. Det kändes viktigt att Uffe skulle få ge sin egen respons till Pias kommentarer, att han fick komplettera ”bild” med ord och det var också därför vi valde att återvända till Uffe för en intervju.

Kapitel 5- Resultat och analys

Hur uttrycker sig Uffe när han vill att eleverna ska lyssna?

Mötet med Uffe i klassrummet

Uffe är klasslärare i årskurs två och ska precis inleda morgonens matematiklektion med sina elever. Han står längst fram i klassrummet och har precis meddelat att han ska gå och hämta matteuppgiften som handlar om stapeldiagram. Det går att urskilja en viss tvekan i rösten då Uffe ska gå vidare i sin genomgång, vilket verkar lämna utrymme för några elever att börja plocka med sina papper. Troligtvis är eleverna ivriga att få börja jobba, men det är svårt att tyda själva anledningen till varför Uffe känner sig avbruten och väljer att tydligt markera:

Uffe: *Men vänta! när jag pratar, inte då va? Det pratade vi om igår, då väntar man tills det är färdigt.* (observation 08-04-24, tabell C:a) Uffe förstärker sin uppmaning och ”hyssjar” med höger hand för att visa att han vill att eleverna ska vänta. Han visar med en ”svepande handrörelse” att uppmaningen gäller samtliga elever i klassen.

Pias analys av Uffes lektion

En av de första kommentarer som Pia ger till klippet är att hon saknar *skälet* i Uffes yttrande. Hon menar att han behöver förklara skälen till *varför* han vill att eleverna skall vara tysta. ”[...] det är *väldigt, väldigt viktigt* så att man inte fokuserar allt som dem vuxna säger kring sig själva liksom. Inte att det är *han* som tycker det utan att det finns *goda skäl* till *varför* han säger det” (se tabell C:b). ”Jag vill att alla *hör* och att det är lugnt när jag pratar så att alla har hört och förstår och så vidare... det är därför...” (intervju 08-04-25). Pias råd till Uffe i det här läget lyder;

Nu när jag pratar vill jag att det ska vara tyst och du kanske har sagt det i förrgår och förra veckan [...] *men jag påstår* att om du säger i stunden att nu när pratar så vill jag att ni väntar och fråga tills jag har pratat klart så att alla *hör* och så kan vi kolla ... *Då kommer det att vara tyst* (intervju 08-04-25, tabell C:c).

Uffes respons på Pias analys

Uffe som precis tagit del av videoklippen och snabbt läst igenom tabellen med Pias kommentarer (tabell C:b) besvarar kommentaren med orden:

Uffe: ”*men så är det. Men samtidigt så e... alltså... eh...ja ... skälen finns... å det är att man inte behöver tjata [...] Så ska det vara. Att när läraren pratar då ska det vara tyst [...] därför allt annat, bryter så småningom ut i kaos. Där måste man [eleverna] lära sig att nej, vi avbryter inte förrän det är färdigt...*”

Uffe: ”*... hade man bara en i taget då skulle dem få avbryta så mycket dem ville, om man kunde utgå ifrån deras nyfikenhet. Nu har vi 24 och det håller inte ...*”

Intervjuaren: ”*Du har i spalt 3 fått ett förslag från NVC-läraren hur man skulle kunna säga istället... Är det något du känner skulle passa in här?*”

Uffe: ”*Ja, så kan man naturligtvis... formulera det istället.[...] det skulle funka ... men det där måste man nog öva på mycket mer. Att just lära sig formuleringen*”

(samtliga citat är hämtade från intervjun med Uffe 08-05-07)

Uffe menar att NVC nog visst skulle fungera i praktiken och att han gärna skulle vilja uttrycka sig enligt NVC. Han känner dock att han saknar *verktygen* och säger att man nog måste öva rätt mycket på att formulera sig enligt NVC för att modellen ska fungera. Han säger också att *tiden* är ett stort hinder ”då ens ambitioner är väldigt höga och av dem [ambitionerna] blir det väldigt lite därför att just det... shit... tiden rann väg och nu är det utvecklingssamtal och så ska jag skriva det och sen ja just det, det tänker jag på imorr'n istället ...” (intervju 08-05-07).

Uffe fortsätter med att lyfta fram hur svårt det är att formulera sig rätt i situationen och att han har fått öva sig på detta under en kurs i kommunikation och konflikthantering. Där fick han helt kort öva sig i att ”formulera sig på rätt sätt”, vilket inte är så lätt i verkligheten eftersom man inte kan ”trycka på paus och så bara ... vänta, vi tar om det här... jag tror faktiskt att det handlar om ren krass träning ...” (intervju 08-05-07).

Analys av intersubjektivitet

Pia är av uppfattningen att man konsekvent ska förklara skälen till varför man vill att eleverna ska göra något, medan Uffe i sin tur menar att skälen finns där och att det för honom handlar om att man inte ska behöva tjata. Detta uttrycker Uffe då han säger: *när jag pratar, inte då va? Det pratade vi om igår, då väntar man tills det är färdigt (observation 08-04-24, tabell C:a)*. Att som barn få vänta tills läraren är färdig, kan tyckas vara ett tillräckligt tydligt skäl för att inte prata rakt ut. Det är här som Pia menar att Uffe kunde vara ännu tydligare och förklara att anledningen till att de inte ska prata är för att alla ska kunna höra vad han säger. Även om Pias angivna skäl kan tyckas vara självklart vet vi inte om det är tanken som Uffe delar i den stund då han ber eleverna att vara tysta. I just den här situationen veckar det för Uffes del mer handla om att lära barnen vad som gäller i klassrummet, då han använder uttryck som att de ”måste” lära sig, annars bryter kaos ut. Rosenberg (2003:98) menar att om vi talar om vad vi önskar utan att ange skälen till varför vi känner som vi gör kan det lätt misstolkas och risken är då stor att eleverna mottar lärarens önskemål som ett krav.

Intersubjektiviteten mellan Pia och Uffe blir i det här fallet låg eftersom det är tydligt att de inte delar samma uppfattning om varken vad tjat *är* eller vad det egentligen innebär att ange skälen till det man säger.

Då vi ber Uffe att återigen ta en titt på en av Pias kommentarer om vad han skulle kunna ha sagt istället i samma situation, svarar han att: *”det skulle funka...[...]”* (Intervju 08-05-07). Här går det att urskilja en hög grad av intersubjektivitet mellan Uffe och Pia. Uffe verkar vara överrens med Pia om att uttrycka skälen till varför han vill att eleverna ska komma ihåg namn på pappret, att det skulle fungera. Men i valet av orden ”skulle funka” finns det redan där en antydning om att det finns en hake, ett ”men”. Resten av citatet lyder; *”...men det där måste man nog öva på mycket mer. Att just lära sig formuleringen”* (Intervju 08-05-07). Uffes ord som till en början var så hoppfullt formulerade förändras genast, då det lilla ordet ”men” dyker upp, där sjunker intersubjektiviteten kraftigt. Uffe menar att han saknar verktygen om hur han kan uttrycka sig enligt NVC och att det nog krävs en del praktisk träning för att modellen ska fungera.

Förutom att peka på betydelsen av att ange skälen till varför man säger något hävdar Pia i citatet ovan att om du ”[...] förklarar de goda skälen till varför, då kommer det att vara tyst (intervju 08-04-25, tabell C:c). Är det realistiskt att tro att det blir tyst i klassrummet bara för att man förklarar skälen, undrar vi? Vi ställde följande fråga till Pia: ”Ska man försöka ha det här förhållnings sättet, att förklara och menar du då ... att ganska snart så vänjer sig eleverna vid hur vi uttrycker oss... och då kommer det här tjetet att minska, är det din erfarenhet?”

... när jag fick höra om NVC och började ändra vad jag sa i klassrummet så på 3 veckor så var det något *helt* annat klimat och jag förstod ju inte riktigt att det var det ... men det har med sådana här saker att göra ... *att jag hela tiden motiverade* ... jag sa vad jag ville att dem skulle göra och så sa jag varför om och om igen...

(ur intervju med Pia 08-04-25)

Det här låter ju nästan för bra för att vara sant, finns det inga kryphål i Pias kommentar ovan? Kan det rentav få en helt motsatt effekt, än den Pia upplevde? Då klassläraren visar god vilja och vill bemöta sina elever med empati och lyhördhet, skulle inte många elever kunna missförstå den godheten och kanske ta det som en chans att bli mer utagerande? Pia menar att lösningen handlar om mer än bara sättet att kommunicera. NVC handlar till stor del om vilket förhållningssätt du har som lärare. Det hade varit intressant att få veta på vilket sätt kommunikationen förändrades i klassrummet och ta del av själva den processen.

Hur motiverar Uffe sina elever att ta eget ansvar?

Mötet med Uffe i klassrummet

Vi håller oss kvar vid mattelektionen då Uffe ska gå igenom uppgiften som har med stapeldiagrammen att göra. Han använder den svarta tavlan och ritar upp staplar och ställer frågor till barnen kring begreppen hälften och dubbelt för att hjälpa barnen att läsa diagrammet som han i stunden ritat på tavlan. Uffes tanke verkar vara att sätta igång i barnens matematiska tänkande och öppna upp för idéer om hur dem kan tänka kring uppgiften. Han ställer sig längst fram i klassrummet och berättar att pappret dem strax skall få är ett diagnostest. Han förklarar att det inte är för att kolla vad de [eleverna] kan utan för att kolla vad han och de andra lärarna behöver bli bättre på att lära ut. Sedan uppmanar Uffe eleverna att tänka precis som de gjorde kring förra läxan, att göra så bra de kan. Då Uffe ska till att dela ut matteuppgiften ställer han frågan;

Uffe: "Hör ni! När vi nu får ett papper, vad är det första vi gör med det allra, allra först? Vad är det allra första vi gör när man får det här pappret?" (Tabell D:a)

Pias analys av Uffes lektion

Pia inleder med att säga att hon tycker om intentionen med att kolla vad barnen kan för att veta vad de som lärare ska bli bättre på att lära ut, dock ställer hon sig tveksam till hur mycket barnen förstår av det egentligen. Vidare drar Pia en parallell till Pippi Långstrumps kommentar om varför vuxna (lärare) frågar om sådant som de redan har svaret på. Detta är något som Pia menar att Uffe ofta gör, när han ställer frågan om vad man ska skriva längst upp på pappret sätter sig Pia in i rollen som en av eleverna i klassen. Hon tänker på hur hon var en så'n duktig flicka i skolan som alltid skrev namn och upplever därför uppmaningen som en förolämpning. "Det är så tråkigt att höra honom säga sådär och så ska jag behöva höra det där för att det är två som glömmer att skriva namn ibland, det tycker jag är onödigt" (intervju 08-04-25, tabell D:b). Pias råd till Uffe i den här situationen är att han kunde ha sagt:

"... jag vill att ni har för vana att skriva namn och så kan ni väl, ni som sitter bredvid, kolla om ni har gjort det. *Hjälp* varandra att komma ihåg att skriva namn".

Eller;

"Nu vill jag avbyta och se ... kom ni ihåg att skriva namn? ... det är så viktigt för mig att namnen finns med för annars så ser ju jag inte vem som har gjort vad" (intervju 08-04-25, båda citaten i tabell D:c).

Pia menar att om man vill ta reda på ifall eleverna har lyssnat eller inte så är det bara att mäta tjetet. "[...] vad säger man som lärare 50 gånger utan att det ändrar sig?... Då kan man veta att dem som lyssnar *inte har hört dem goda skälen* ... för då skulle du inte behöva säga det... Att inte förklara varför man vill att eleverna ska göra en viss sak föder tjet enligt NVCs modell" (intervju 08-04-25). Här lyfter Pia åter igen fram betydelsen av att ange skälen till det man säger. Om man motiverar vad man *vill* att eleverna ska göra och betona *varför* man vill att dem ska vara tysta så kommer man

i kontakt med vilket behov som är levande för dig i stunden, menar Pia. Att se till sina egna och till andras behov är ett av de centrala begreppen inom NVC.

Uffes respons på Pias analys

Uffe respons på Pias argument är att skälen visst finns i hans klassrum och att skälen är att man inte behöver tjata. ”Det ska vara så helt enkelt, att när läraren pratar då ska det vara tyst, allt annat skulle så småningom bryta ut i kaos” menar han. Angående ”tjätfällan” funderar Uffe en stund och säger sen;

... ehm, det är ju så spännande... Jag går igenom å namn? Jag säger till två gånger. Och ändå är det två papper som saknar namn. Det är jättefascinerande. Det är verkligen så. Eh ... Ja... tjat funkar inte, men och andra sidan, ja... det där har vi också haft... provat en del olika strategier, mer eller mindre brutala men det är svårt, så är det... Ehm... men det är klart att man kan bli trött om man är ”duktiga Stina” det är klart ... det har jag inte tänkt på [...] (intervju 08-05-07).

Uffes respons på frågan om han tror att Pias idé om att låta eleverna påminna varandra skulle fungera i hans klassrum:

Det tror jag... det tycker jag. Sen gäller det på ett lämpligt sätt också... nu sitter de i och för sig så... men det skulle ju också kunna bli en ...en eh mobbingsituation. För jag har en elev som aldrig skulle komma ihåg det. Och de bredvid skulle peka hela tiden peka på det, det skulle ju kunna bli rätt så otäck då om man inte såg till att man sitter bredvid rätt personer. Jag har några jag skulle behöva flytta på då, för att det skulle blir en trist situation. Men det är klart... [...] det är säkert flera som skriver namn då, än om man inte ställer frågan. Men det räcker inte... alltså det är ingen ”Quick-fix”. Det finns inga hundra procent som alltid funkar (intervju 08-05-07).

Analys av intersubjektivitet

I Uffes två sekvenser ovan kan en början till ett mönster tydas då Uffe till en början verkar hålla med Pia i vad hon råder honom till. Längre fram i citatet börjar dock Uffe tvivla en aning i samma veva som han lyfter fram tidigare erfarenheter. I det första citatet pendlar intersubjektiviteten mellan att först vara hög till att bli lägre och sedan hög igen. Detta blir inte minst tydligt i Uffes uttalande om att ”tjat funkar inte, men och andra sidan [...]”. Från att ha en uppfattning om att tjatet ändå är nödvändigt för att eleverna ska komma ihåg att skriva sitt namn är Uffe ändå beredd att i slutet hålla med Pia: ”[...] det är klart att man kan bli trött om man är ”duktiga Stina” det är klart ... det har jag inte tänkt på [...]”. Här är graden av intersubjektivitet hög då Uffe tar till sig Pias kommentar om att den som alltid kommer ihåg att skriva namn på pappret blir trött på att höra påminnelsen om det. I det senare citatet hinner graden av intersubjektivitet pendla ytterligare en gång. Uffe verkar inledningsvis stark i sin övertygelse om att förslaget skulle fungera, men väger sedan in den eventuella ”mobbingsituation” som skulle kunna uppstå. Därefter höjs graden av intersubjektiviteten igen då Uffe anser att Pias råd skulle leda till att fler skriver namn, fast i avslutningsvis slår Uffe ändå fast att ”det räcker inte”. Det finns inte någon hundra procentig lösning som fungerar. Intersubjektiviteten sjunker.

Uffe anser av erfarenhet att man inte kan vara nog tydlig när man ber barnen om något. Han ger intrycket av att vara uttrycklig i sin profession, men i denna situation blev det påtagligt hur olika Pia och Uffe tänker fast ändå så lika. Pia lägger stor vikt vid att ange skälen bakom tillrättavisanden och önskemålen för att på så sätt undvika ”tjätfällan” medan Uffe anser att tydlighet är a och o. Det blir synbart hur Pias och Uffes uppfattningar skiljer sig åt om vad dem anser att tydlighet handlar om. Att som lärare ofta bli avbruten under genomgångar och dylikt tror vi är något som är vanligt förekommande och något som skapar en känsla av frustration. En anledning till att intersubjektiviteten är låg mellan Uffe och Pia skulle kunna vara att de inte är överens här om vilket tillvägagångssätt som är bäst för att uppnå ett lugn i klassrummet.

Sammanfattande analys av situation 1 & 2

Är önskemålet från läraren så oklart utan det bakomliggande skälet? Går det inte att vara respektfullt tydlig ändå? Pia känner att det i den verbala kommunikationen är viktigt att bemöta eleverna med respekt. I situationen då Uffe vid upprepade tillfällen ber eleverna att skriva namn på pappret med matteuppgiften blir Pias reaktion: ”det är så tråkigt att höra honom säga sådär...” Uffe menar att det inte alltid är praktiskt möjligt att uttrycka sig på det sätt som Pia anser att man bör göra (intervju 08-05-07). Oavsett vilken taktik han prövar så är det ändå två papper som saknar namn, vilket enligt hans mening visar att man aldrig kan vara nog tydlig som lärare. Uffe menar att tydligheten är en förutsättning för att skapa ordning i klassrummet och att det är viktigt.

Vidare går det att diskutera varför Pia här väljer att kommentera ”tjatat”. Om vi nu tänker utifrån NVC-modellen verkar Uffe annars göra helt ”rätt”. Han uttrycker sig utifrån lärarens behov då han förklarar skälet till varför eleverna får en diagnos om stapeldiagram. Det kan ju vara så att detta har att göra med det som Pia sa, att hon bara ser korta sekvenser av Uffe och att ”tjatat” i det här fallet fick mer fokus än vad det kanske hade fått i en annan situation. Hade möjligheterna funnits till att observera Uffe under flera dagar, så hade det troligtvis funnits ett bredare urval av sekvenser att plocka ifrån.

Hur introducerar Uffe en ny arbetsuppgift?

Mötet med Uffe i klassrummet

Eleverna i Uffes klass ska få information om nästa veckas läxa. Inspiration till upplägget är hämtat ur materialet ”snilleblixtarna” där syftet är att väcka elevers uppfinningsrikedom. Temat för veckan är att intervjua någon äldre. Detta för att ta reda på vad de äldre kan behöva hjälp med i vardagen för att i nästa steg klura ut en uppfinning som löser ”problemet”. Några av klassens uppfinningar kommer sedan att ställas ut i Tekniska museets utställning. De namn på elever som nämns i följande utdrag är påhittade:

Uffe: Första delen av läxan är att intervjua någon äldre, vem är det som är äldre? Vilka är det som är äldre? Hur definierar man det Mika?

Mika: Storebror

Uffe: Ja, storebror å storesyster, dem är ju äldre än dig. Men när man pratar om äldre människor då tänker man på....

Erik: [svarar rakt ut]: 80-åringar [flera av klassens elever skrattar]

Uffe: Erik, inte rakt ut så är du snäll.

Nora: mormor morfar, farmor och farfar

Uffe: Mormor och morfar, farmor och farfar eller dem som är ungefär lika gamla ...asså så man behöver inte vara 80 men man kanske åtminstone ska vara vuxna och kanske till och med mer vuxen än mamma och pappa. Så att man kanske inte bara ska vara 40, utan man ska vara 50 eller 60 eller 70 ... kanske pensionär! Man kan säga att alla pensionärer är äldre, men alla äldre är inte pensionärer... ”Eh.. så ni ska hitta nå'n man kan ringa farmor om man har eller mormor...”

(Utdrag ur videospelad observation 08-04-24, tabell F:a)

Uffe fortsätter att motivera eleverna inför uppgiften. Hans engagemang i uppgiften är mycket påtaglig då han ger exempel efter exempel på vad eleverna kan ställa för typ av frågor och vilka de kan tänkas intervjua inför veckas läxa.

Pias analys av Uffes lektion

Pias omedelbara reaktion på filmklippet är stark. Innan vi hinner starta huvudinspelningen utropar Pia: ”Neej, men guuud det är ju en rysare nu!” Under tiden som vi ser på videoklippet går det att avläsa Pias reaktion i hennes ansiktsuttryck och hon skrattar till under vissa delar av filmklippet, speciellt på ett ställe där Uffe beskriver äldre som en person med käpp. Vi kan se hur Pia engagerar

sig djupt i det hon ser och hur hon återigen verkar sätta sig in i rollen som en av eleverna i klassen. Hon menar att mängden information som Uffe levererar på så kort tid gör det svårt för en elev att hänga med. Pia anser att Uffe pratar alldeles för mycket och att det bara blir hans tankar om vad pensionärer, gamla och äldre är. Hon trycker i lite extra på betoningen "hans" då hon uttalar orden. Pia uttrycker här en avsaknad av dialog och skulle önska att Uffe undersöker mer med barnen, att han stannar upp genom att istället fråga eleverna:

Pia: "Nu säger jag ordet äldre. Nu skulle jag vilja höra hur ni tänker här, när jag säger äldre? Är det någon person som ni känner som är äldre? (intervju 08-04-25,F:c)".

Detta menar Pia för att stämna av var barnen är någonstans, eftersom de kanske redan visste vilka dem de skulle intervjua och då pratade Uffe helt i onödan, för att han inte var *dialogisk*.

Uffes respons på Pias analys

Att låta eleverna tänka istället, är något som Uffe genast håller med om. Han lägger till ett försiktigt: "för att visa att de faktiskt kan göra det" (08-04-24). Vidare i intervjun backar Uffe en aning i sina resonemang då han menar att det faktiskt ändå var det som uppgiften handlade om, *att tänka själv*. Idén var mer att visa hur eleverna kunde göra och vem de kunde intervjua för att underlätta för de fem elever som annars hade kommit och sagt: "men jag hade ingen att intervjua alltså har jag inte gjort läxan" (08-04-24). Till slut vänder Uffe igen och uttrycker en tanke om att det nog hade blivit bättre om man låtit dem tänka och att det hade väckt mer frågor. Han lägger till att det även finns med en tidsaspekt i det hela om att man inte vill jobba färdigt med läxan i skolan för Uffe vill att de flesta inte ska tänka själva utan faktiskt intervjua någon, för att det är det som är grejen. "Jag tror de tjänar på det" (Intervju 08-05-07).

Analys av intersubjektivitet

Uffe går igenom hela dagens upplägg verbalt innan han presenterar uppgiften som eleverna ska göra. Han ger eleverna många idéer om hur dem kan ta sig an uppgiften för att på bästa sätt lyckas med den. När Pia i sin kommentar säger att Uffe borde "låta eleverna tänka själva istället" så håller han genast med och en hög grad av intersubjektivitet uppstår *men* Uffe ångrar sig sen och säger att uppgiften faktiskt handlade om att eleverna skulle tänka själva. Den mängd information som Uffe ger eleverna vid introduktionen av uppgiften menar Pia hämmar elevernas vilja att utforska och själva komma på lösningar. Pia skulle hellre presentera det eleverna ska göra för stunden. Eventuellt skriver hon upp punkter med dagens upplägg som en struktur som stärker, men väntar med att presentera hela dagens upplägg. Detta för att hon anser att eleverna inte orkar ta in så mycket information på en gång.

Det Uffe och Pia verkar ha gemensamt när det gäller deras arbetssätt är deras starka tro på sig själva i sin profession. Enligt vår uppfattning anser både Pia och Uffe att de arbetar väldigt medvetet och strukturerat och att de båda är dialogiska. En kommentar från Pia var att Uffe inte var dialogisk över huvudtaget då han gick igenom läxan med eleverna, medan Uffe själv uttryckte att han ändå är mer dialogisk än sina kolleger. Där krockar deras uppfattningar och intersubjektiviteten blir därför låg.

I samband med genomgången av vilka som är äldre uttrycker Pia en åsikt om att Uffe inte för någon dialog med barnen, att det bara blir hans tankar som råder. Uffe och andra sidan menar att hans dilemma är tiden, att det inte är meningen att hela uppgiften ska lösas i skolan eftersom själva läxan var att eleverna skulle tänka själva. Kan det helt enkelt vara så att Uffe och Pia har samma önskan i denna situation, att de båda vill att barnen ska få tänka själva men att deras väg till målet ser lite olika ut?

Vad kan det finnas för bakomliggande motivation till varför Uffe väljer att prata så mycket själv? Är det för att starta processer i barnens huvud? Kanske Uffe vill ge uppslag till läxan och väcka elevernas intresse genom att säga något i stil med; Nu ska vi göra en uppgift, här får ni lite tips på hur ni kan göra, Go! Uffe kanske handlar genom den typen av omtanke, att servera en idé och sätta

igång barnen i inlärningsprocesser? Uffe uttrycker även en säkerhet i att om han inte hade lagt upp uppgiften på ett så tydligt sätt som han gjorde hade fem av eleverna kommit fram och sagt att det inte har gjort läxan på grund av att de inte hade någon att intervju. Hade dessa fem elever fått tillräckligt med stöd inför uppgiften om Uffe lagt upp informationen enligt Pias råd, enligt NVCs tankar? Även om Uffe håller med Pia i denna situation om att låta eleverna tänka istället, kan det kanske finnas några särskilda skäl till varför han emellanåt under intervjun ändå känner behov av att försvara sitt valda upplägg? Som Uffe uttryckte det så tror han sig vara mer dialogisk än flera andra i hans arbetslag och även om viljan finns hos Uffe att arbeta enligt NVC-modellen kan det finnas skäl till varför han ändå väljer att inte ta steget fullt ut. Hartman (1995:203) menar att beroende på sammanhanget, den erfarenhet du har och utifrån dem elever du arbetar med hittar du som lärare med tiden ett sätt som fungerar för dig. Du utvecklar en känsla för vad som fungerar i ditt klassrum och vet vad som behöver göras med dem elever som du jobbar med.

Kapitel 6- Slutdiskussion

I den här studien har vi studerat kommunikationen i klassrummet, hur Uffe kommunicerar med sina elever. I mötet mellan Uffe och Pia har vi sedan analyserat graden av intersubjektivitet. Vi har gjort detta för att uppmärksamma och få syn på möjligheter till förändring av mindre fungerande kommunikationsmönster. Utifrån NVC-perspektivet har vi försökt få en uppfattning om på vilket sätt kommunikationen kan brista mellan lärare och elev eller som vår frågeställning löd; *Hur kan vi utifrån kommunikationsmodellen NVC (Giraffspråket) belysa i vilka situationer kommunikationen brister mellan lärare och elev?*

Att som lärare behöva tjata på sina elever är aldrig kul. Uffe fascinerar av att oavsett vilken teknik han använder för att påminna eleverna, så är det alltid en eller två som glömmer att skriva namn på pappret. Någonstans brister kommunikationen mellan lärare och elev. Barn har ofta en förmåga att utesluta sådant som de inte orkar lyssna till. I fallet då Uffe får påminna om namn menar Pia att för att ”ta reda på om eleverna har lyssnat eller inte så är det bara att mäta tjetet.” Vad säger man som lärare 50 gånger utan att det händer något? Enligt Uffe har de redan provat många olika strategier, mer eller mindre brutala men tydligen så är det enligt NVC rätt så enkelt; ”Att inte förklara varför man vill att eleverna ska göra en viss sak föder tjet [...]” Betyder detta att så länge Uffe är tydlig med varför han vill ha in namn på pappren, (för att se vem som gjort vad) skulle slippa tjata? Ja, enligt Pia skulle det i alla fall vara så, hon hade själv märkt en stor skillnad i klassrumsklimatet efter bara några veckor och förstod att det grundade i sättet som hon uttryckte sig. Vad händer då med läroplanens mål att låta eleverna ta eget initiativ och ansvar? För Pia handlar det mycket om att komma i kontakt med vilka behov som är ”levande för dig i stunden”. Att lyssna till både sina egna som till andras behov är centralt för NVC. Uffes svar på kommentaren om att ange skälen, är att skälen visst finns i hans klassrum och det handlar om att inte behöva tjata. Då läraren talar ska det vara tyst helt enkelt. Här är det Uffes behov som är levande i stunden och visst går det att hålla med om att kaos skulle bryta ut om alla 24 elever talade samtidigt? Som Uffe sa under intervjun: ”hade man bara en i taget då skulle dem få avbryta så mycket de ville, om man kunde utgå ifrån deras nyfikenhet. Nu har vi 24 och det håller inte...” (se sida 18). Sammanhanget är hämtat ur den första situationen där Uffe får påminna eleverna om att vänta tills han har pratat färdigt. Att eleverna inte får avbryta en talare var en av punkterna på Nilssons (1993:83) prioritetlista för turordningsreglerna i klassrummet och oftast är det just den turordningen som gäller. I citatet ovan ger Uffe uttryck för en utopi, att om han hade bara en elev i taget, ja då skulle han kunna utgå från varje elevs nyfikenhet. Låter som en dröm och i en sådan situation skulle man som lärare verkligen lyssna till elevernas behov. Nilsson (1993:93f) talar om den ideala världen där elevernas idéer och initiativ får ligga till grund för undervisningen och lärarens planering, men vår fråga blir då om inte skolan är mer ideal än någonsin idag? Det är snart 30 år sedan bland annat Nilsson,

Einarsson och Hultman forskade om talutrymmet i klassrummet och två tredjedelsregeln myntades. Den ideala värld som Nilsson nämner kanske redan är verkligheten för många, men i just denna studie blev det tydligt hur läraren fortfarande lägger beslag på en stor del av talutrymmet i klassrummet. Under läroplanens mål och riktlinjer går det att läsa: ”läraren skall tillsammans med eleverna planera och utvärdera undervisningen [...]” (Lärarens handbok 2004:18). Visst är Nilssons dröm om den ideala världen till viss del uppfylld, men än finns det mycket kvar att göra.

I den tredje situationen där Uffe introducerar den nya läxan att intervjua en äldre blir det tydligt hur svårt det kan vara att ”lämna ordet fritt”. Även om Uffes intention i det här fallet var att låta eleverna tänka själva, blir han ändå något förvånad och bekymrad att se sig själv på film då han står längst fram i klassrummet och ”föreläser” om vad gamla och äldre är: ”Man kan säga att alla pensionärer är äldre, men alla äldre är inte pensionärer...” Det råd som Pia ger i det läget om att ha en mer öppen dialog med eleverna låter så enkelt: ”Nu säger jag ordet äldre. Nu skulle jag vilja höra hur ni tänker här, när jag säger äldre?” Syftet är att stämma av var barnen befinner sig någonstans, vad de har för uppfattning om äldre och vilka behov de har av att veta mer. Det låter så självklart, visst ska man som lärare ge rum för eleverna att komma till tals och i det här fallet menade Pia att Uffe kanske stod och pratade helt i onödan. Eleverna kunde lika gärna ha haft en klar bild för sig om vad äldre är och redan bestämt sig för vilka de skulle intervjua. Samtidigt har vi förståelse för Uffe när han ändå hamnar där, i rollen som informatören, läraren som vet och vill väl. Uffe håller med om att pratade lite för mycket och att visst hade det varit bättre om han låtit eleverna tänka. Det hade väckt mer frågor, som det blev nu fanns det inte något större utrymme för frågor från elevernas sida. Rosenberg (2003) menar att om vi använder ett språk som gör att vi verkligen kan få kontakt med varandra kan lärare och elever bli samarbetspartners. Det låter som ett gott uppnåendemål att bli samarbetspartners och undvika att eleverna hamnar i en svarsroll och försöker gissa sig till vad läraren tänker.

För att knyta an till tidigare kapitel så menar Rosenberg (2003:35) att NVC handlar om två saker: det första är att hela tiden motivera varför man säger det man säger och varför man önskar att någon ska göra något man ber om. Det andra är att lyssna på vad den andra har att säga för att på så sätt skapa förutsättningar för att ett naturligt kommunikationsflöde uppstår. I vad som kan ses som ett samspel mellan två parter skulle kommunikationen ske utifrån en känsla av tillit och empati. Motivation, behoven och att ange skälen verkar gå lite hand i hand om du som lärare ska undvika att fastna i tjetet. Målet är att mötas i det som vi observerar, känner, behöver och i det vi önskar, det vill säga de fyra stegen som bygger upp ramen för hela NVCs förhållningssätt. Att agera utifrån hjärtat handlar om ett agerande utifrån empati, respekt, ödmjukhet och vilja. ”Vi behöver vara tydliga auktoriteter utan att ha auktoritär attityd eller ett tvingande språk. Vi behöver sätta gränser och säga stopp utifrån värden och behov, utan att skuldbelägga eller kränka andra” (Göthlin citerad ur Rosenberg 2003:153).

Vilket råder: Dominansorganisation eller Livsberikande organisation?

Om man jämför Uffe med Pias tänkta klassrum utifrån Rosenbergs tanke om dominansorganisation och livsberikande organisation så kan man se några väldigt tydliga skillnader. Väldigt många skolor är idag organiserade utifrån Dominanstänkande och där ser man tydligt att lärarens uppgift är att kontrollera vad eleverna gör. I Uffes klassrum ser man tendenser till att det är dominansorganisationen som genomsyrar verksamheten med något inslag av den livsberikande organisationen. För Uffe verkar det viktigt att eleverna ska uppfatta honom som en auktoritet i klassrummet, då han uttrycker att: ”... så ska det vara, att när läraren pratar då ska det vara tyst!” (intervju 08-05-07). Lärarens behov av att vara en tydlig auktoritet blir desto mer synlig då han menar att alternativet till att eleverna ska vara tysta är att det blir kaos (intervju 08-05-07, tabell A:d). Uffes uppfattning om behovet av en auktoritet i klassrummet skiljer sig något från Rosenbergs och NVCs tankar. I den livsberikande organisationen skulle fokus istället ha legat på att

vara rättvis och ledarskapet skulle mer ha handlat om att stötta och samarbeta snarare än att kontrollera. Fokus i den livsberikande organisationen ligger på att kommunicera sig själv och sina behov utan att skuldbelägga andra och att lyssna med respekt på andras behov.

Rosenberg menar vidare att personalen på Dominansorganiserade skolor lätt kan komma att ta för givet vad eleverna behöver lära sig och hur de ska uppföra sig. Detta i sin tur leder till att lärarna tror sig ha rätt att använda metoder som bygger på makt för att styra eleverna såsom skuld och skambeläggande, pliktkänsla, belöningar, krav och bestraffningar (2003:85). Det som vi observerade i den andra situationen: ”*Hur motiverar Uffe sina elever att ta eget ansvar?*” är Uffes drivkraft att kommunicera sig själv och behovet av att eleverna skriver namn på pappret uttrycks genom att ställa krav (se kapitel 5).

I den första situationen: ”*Hur uttrycker sig Uffe när han vill att eleverna ska lyssna?*” visar Uffe med hela kroppen samtidigt som han säger; ”Nej! Vänta, när jag pratar, inte då va?” Enligt Rosenbergs utbildningsprocess och dominansorganisationen skulle detta kunna vara ett typiskt handlande av en lärare som utgår ifrån sin pliktkänsla. Uffes ambition i detta läge kan vara att tydligt visa eleverna att det är han som är ledaren i klassrummet som han uttrycker det i intervjun ”jag är en tydlig ledare och det håller, det fungerar” (08-04-24) när Uffe påminner barnen om att ”det här pratade vi ju om igår” kan hans avsikt vara att uppmuntra barnen till att hålla den överenskommelse som dem upprättat i klassrummet. I skolans uppdrag står det att ”eleverna skall få möjlighet att ta initiativ och ansvar” (Lärares handbok 2004:11). Att be eleverna hålla en överenskommelse kan vara ett sätt att lära dem ta det ansvaret. Att Uffe här väljer att inte föra någon dialog med barnen i den mån som Pia eftersträvar, kan böttna i Uffes behov av ordning och reda. Att med sitt kroppsspråk tydligt markera vem det är som bestämmer kan vara ett sätt att komma tillrätta med problemet, att undvika kaoset.

Vi antar att Uffes ambition i det här sammanhanget är att vara en tydlig auktoritet men att han inte för någon direkt dialog med barnen utan talar mer eller mindre hur saker ska vara och håller sig till det. Eleverna blir inte så delaktiga i verksamheten och har begränsat inflytande. I det här exemplet ser man tydligt lärarens pliktuppfattning då han ofta uttrycker sig i termer av att eleverna ”ska” göra något och han ser det som elevernas skyldighet att sluta prata när han säger till dem. Det är Uffes behov som ligger i fokus och hans kroppsspråk signalerar tydligt vem det är som bestämmer.

I samband med genomgången av vilka som är äldre uttrycker Pia en åsikt om att Uffe inte för någon dialog med barnen, att det bara blir hans tankar som råder. Uffe och andra sidan menar att hans dilemma är tiden, att det inte är meningen att hela uppgiften ska lösas i skolan eftersom själva läxan var att eleverna skulle tänka själva. Kan det helt enkelt vara så att Uffe och Pia har samma önskan i denna situation, att de båda vill att barnen ska få tänka själva bara att deras väg till målet ser lite olika ut?

Kapitel 7- Avslutande reflektioner

Vidare kan vi bara reflektera över hur lätt det är att till sig tankarna inom NVC och känna: JA, så här ska jag jobba! Varför jobbar inte alla så här? Här har vi hittat lösningen som passar alla osv. Samtidigt så är det nog så att vi någonstans förstår att vår inställning är ganska romantiskt lagd. Vi har begränsad praktisk erfarenhet av skolan än så länge. Vi vet inte hur det ser ut där ute i den verkliga skolvärlden... i en skola för alla, så hur ska vi kunna veta att detta är sättet framför alla att arbeta?

Tänk vad lätt det vore om det ”bara” handlade om att välja en metod i sin profession och följa den till punkt och pricka, men alla är vi olika, både barn och vuxna och därför finns det ingen sådan enkel lösning.

Som vi har förstått det under resans gång och i vårt möte med NVC och Pia, så behövs det ett stort engagemang och vilja för att kunna hålla igång under en längre tid. Vi tror att det helt enkelt inte räcker med att ta till verktyget Kontaktskapande kommunikation så där ibland och tro att det funkar. För att eleverna ska bli en del av modellen och uppskatta ”den fria viljan” exempelvis så underlättar det om hela skolan anammar NVCs förhållningssätt. ”Girafföronen” kanske behöver finnas med i varje lärares tankar för att det ska fungera, att som både lärare och elev alltid ha som mål att lyssna empatiskt på varandra utan att höra kritik och omvänt att uttrycka sig ärligt utan att kritisera. En genomgående känsla i denna studie av Giraffspråket har varit att teori och praktik inte är lika sammanvävda som vi inledningsvis trodde. Utifrån analysen och den litteratur vi läst kan vi dra slutsatsen att det inom NVC inte huvudsakligen handlar om att muntligt kommunicera dem fyra stegen till eleverna, utan som Rosenberg uttrycker det så ”kan vi uppleva alla fyra komponenter utan att yttra ett enda ord. Själva kärnan i NVC ligger i vår medvetenhet om dessa fyra delar [stegen]” (2003:25).

Under studiens gång har diverse reflektioner dykt upp, bland annat vad det kan finnas för bakomliggande motiv till varför Uffe väljer att prata så mycket själv, eller vilken lärare som helst för den delen? Är det för att starta processer i barnens huvud, ge uppslag till läxan och väcka elevernas intresse inför uppgiften? ”Nu ska vi göra en uppgift, här får ni lite tips på hur ni kan göra, Go! För Uffe kanske det mer handlar om en form av omtanke, att servera en idé och sätta igång barnen i inlärningsprocesser. Uffe uttrycker även en säkerhet i att om han inte hade lagt upp uppgiften på ett så tydligt sätt som han gjorde hade fem av eleverna kommit fram och sagt att det inte har gjort läxan med anledningen att de inte hade någon att intervjua. Vi frågar oss då om dessa fem elever hade fått tillräckligt med stöd inför uppgiften om Uffe lagt upp informationen enligt Pias råd, enligt NVCs tankar? Även om Uffe håller med Pia i denna situation om att låta eleverna tänka istället, kan det kanske finnas några särskilda skäl till varför han emellanåt under intervjun ändå känner behov av att försvara sitt valda upplägg? Som Uffe uttryckte det så är han mer dialogisk än flera andra i hans arbetslag. Även om viljan finns, kan det finnas skäl till varför Uffe ändå väljer att inte ta steget fullt ut att arbeta enligt NVC-modellen. Hartman (1995:203) menar att beroende på sammanhanget, den erfarenhet du har och utifrån dem elever du arbetar med hittar du som lärare med tiden ett sätt som fungerar för dig. Du utvecklar en känsla för vad som fungerar i ditt klassrum och vet vad som behöver göras med dem elever som du jobbar med.

Uffe uttrycker under intervjun svårigheten i att formulera sig rätt i situationen och att det i längden sannolikt handlar om träning. Enligt Uffe är det övning som är nyckeln till att NVC-modellen ska fungera. Kan tid och vilja vara två av Uffes största hinder för att arbeta enligt NVC? ”att ändra en vana säger de ju tar 21 dar”, lyfter Uffe fram under intervjun (08-05-07) och menar att när man väl

står där framme i klassrummet kommer det omedvetna fram, det man har i ryggmärgen. Detta är något som vi kan relatera till och tolkar som att det är lätt hänt att gå tillbaka i gamla mönster. Även fast det inte framkommer under intervjun *vad* det är med NVC som Uffe tycker är så ”jåkla bra” eller ”läckert” (intervju 08-05-07), så verkar intresset för NVC ändå finnas där. Att släppa ett fungerande klassrum för att testa något annat verkar heller inte skrämma Uffe. *Vad är det då som håller honom tillbaka?* Det är denna lilla detalj som är så intressant och som en stor del av vårt arbete inspirerats av.

Önskan finns där hos Uffe, men enligt honom själv saknas alltså tiden. Viljan då, finns den? Om den finns, så kanske den inte är tillräckligt stark för att börja träna på ”NVC-formuleringar” eller så finns det andra anledningar till att Uffe inte kommer igång. Pia menar att det är oftast när en lärare befinner sig i en ohållbar situation som hon/han börjar söka efter lösningar och då kanske inom NVCs modell (intervju 08-04-25). Uffe uttrycker med beslutsamhet att alla fundamentalism är av ondo, att enbart använda sig av en modell inte är tillräckligt. Kan detta vara en betydelsefull begränsning som han ser med NVC, att den utgår ifrån att läraren och med fördel hela skolan antar helhetssynen inom NVC? Denna helhetssyn kan urskönjas i Göthlins ord då hon i skriver: ”om barnen ska växa upp och bli respektfulla och toleranta individer, behöver de också bli bemötta på det sättet och bjudas in till en ömsesidig process kring sitt lärande och varande i skolan där de upplever både att de får och ger någonting” (Rosenberg 2003:153). Göthlin menar fortsättningsvis att det kan vara extra utmanande att förmedla demokratiska värden om man som lärare saknar utbildning i hur man gör och själv fått erfarenhet av hierarkiska arbetsformer.

Slutligen kan vi slå fast att NVC är en möjlig modell för alla som vill och vågar. Till en större del verkar NVC handla om att visa ett engagemang eftersom allt handlar om att se inåt sig själv som lärare och det är inte alla som har varken modet eller tiden att göra det.

Det är vågat att slå fast att något är på ett visst sätt. Däremot skulle jag kunna skriva under att jag finner det högst sannolikt att NVC är en möjlig och i allmänhet framgångsrik modell... (det räcker dock med en vit kanin bland en miljon svarta för att bevisa att det inte bara finns svarta kaniner).

Slutkommentar av ”Uffe” 10 augusti 2008

Hur man än vrider och vänder på det så handlar det i slutändan om hur väl medvetna vi är kring vårt sätt att kommunicera. Om vi inte är det, är vi inte öppna för förändringar eller redo att ta in nya sätt att tänka. Vår gemensamma förhoppning med denna studie är att den har väckt ett intresse och vilja för vidareutveckling. Att vi vågar reflektera över oss själva och vårt handlande som lärare och inser hur viktigt det är, det här med kommunikation.

”NVC ger oss det språk vi behöver för att mötas som olika men likvärdiga, att lyssna empatiskt, att uttrycka oss ärligt och att samverka i skolvardagens olika utmanande situationer.”
(Efterord av Marianne Göthlin ur Rosenberg 2003:153)

Referenser

Skriftliga referenser

- Bergström, G. & Boréus, K. (2005) *Textens mening och makt – metodbok i samhällsvetenskaplig text- och diskursanalys*. Studentlitteratur, Lund
- Birkenstad, K. & Granath, A. (2007) *Hur fungerar Giraffspråket? - En studie i hur Giraffspråket kan fungera i praktiken, med utgångspunkt från två olika skolor. Examensarbete inom lärarprogrammet och den socialistiska institutionen*. Göteborgs Universitet, Göteborg
- Einarsson, J. & Hultman, T G. (1984) *God morgon pojkar och flickor- om språk och kön i skolan*. Liber förlag, Malmö
- Emanuelsson, A. & Larsen, M. (2006) *Varför blir man frisk? - En studie om självbildens, omgivningens och coachningens betydelse i en tillfriskningsprocess*. Examensarbete 10 p, Malmö Högskola
- Gustavsson, B. & Fritzén, L. (2004) *Idag ska vi på teater. Det kan förändra ditt liv*. Växjö: Institutionen för pedagogik, Växjö universitet
- Hartman, G. S. (1995) *Lärares kunskap – Traditioner och idéer i svensk undervisningshistoria, Skapande Vetande*, Linköping
- Hartman, S. (2003) *Skrivhandledning för examensarbeten och rapporter*. Sven Hartman och bokförlaget Natur och Kultur. Falun
- Lindberg, C. & Nilsson, J. (1994) *Att prata "giraffspråk" med eleverna- Rosenbergs modell Nonviolent Communication i klassrummet*. Examensarbete, Högskolan i Luleå.
- Lärarens handbok* (2004) inklusive skollag, läroplaner, yrkesetiska principer & FN:s barnkonvention, (4:e uppl., med ändringar fram till 2004-12-31) Lärarförbundet, tryckort Solna
- Nilsson, B. & Waldermanson A-K. (1990) *Kommunikation- samspel mellan människor*. Studentlitteratur, Lund
- Nilsson, B. & Waldermanson A-K. (2005) *Kommunikation för ledare*. 1:a uppl. Studentlitteratur, Lund.
- Nilsson B. (1993) *I ord och handling- Aspekter på samtal*. 2:a., [rev] uppl. Studentlitteratur, Lund
- Rosenberg, M. B., Ph D (2003) *Lära för livet- nonviolent Communication i skolan; för bättre resultat, färre konflikter och fördjupande relationer*. Friare Liv, Svensbyn
- Rosenqvist, M-M. & André M. (2006) *Uppsatsens mystik- om konsten att skriva uppsats och examensarbete*. Författarna Hallgren & Fallgren. Uppsala
- Svensson, P-G. & Starrin, B. (1996) *Kvalitativa studier i teori och praktik*. Studentlitteratur, Lund
- Stukát, S. (1995) *När du dina elever? Att planera, genomföra och utvärdera muntlig kommunikation*. Studentlitteratur, Lund

Stukát, S. (2005) *Att skriva examensarbete inom utbildningsvetenskap*. Studentlitteratur, Lund

Svensson, A. B. (2002) *Framgångsrikt ledarskap i klassen*. Relamore Media, Malmö

Weirsøe, B. (2004) *Empatisk kommunikation- giraffspråket i pedagogiken*. Studentlitteratur Lund

Wright, M. Von, (2000) *Vad eller vem?- en pedagogiskt rekonstruktion av G. H. Meads teori om människors intersubjektivitet*. Daidalos, Göteborg

Muntliga referenser

Observation av ”Uffe” under en skoldag i år 2 den 24 april 2008. Insamlat filmmaterial ca 50 minuter.

Intervju med ”Pia”, certifierad NVC-lärare den 25 april 2008, ca 100 minuter

Intervju med ”Uffe”, grundskollärare, 7 maj 2008 ca 60 minuter

Övriga referenser

(Följande titlar har inte använts i studien men benämns under rubriken Tidigare forskning)

Kimber, B. (2005) *Lyckas som lärare – förhållningssätt och ledarskap i klassrummet*. Gleerups Utbildning AB, Malmö

Kimber, B. (2006) *Att främja barns och ungdomars utveckling av social och emotionell kompetens – teori och praktisk tillämpning för pedagoger*. Ekelunds/Gleerups Utbildning AB , Solna

Molloy, G. (1992) *Godmorgon Fröken – ett samtal om makt, kön och lärarprofessionalism*. Almqvist & Wiksell Förlag

Referenser från webben

Regler och riktlinjer för forskning, taget från Vetenskapsrådets hemsida:

<http://www.vr.se/huvudmeny/etikforforskare.4.3840dc7d108b8d5ad5280004294.html> utdraget den 12 maj 2008

Bilaga 1 – tabeller

Tabell A: ”Var det nå’n som lärde sig nåt då?” och ”läxan” Klipp 541

a) Observation och citat från en icke praktiserande NVC-lärare	b) NVC-lärares kommentar	c) Att formulera sig enligt NVC	d) Respons på kommentar av den icke NVC praktiserande läraren
<p>- Var det nå’n som lärde sig nåt då? (paus 3 sek)... några få (konstaterar läraren efter handuppräknning), jag tror att det fanns mycket och lära sig! (tittar ner i papperna och vänder sig om)</p>	<p>man slänger ut sig en fråga... svarar själv och går vidare till nästa och det är... otroligt trist egentligen, slöseri. ... det blir ju inte nå’n inbjudan till dialog där barnen liksom blir jämbördiga... att deras svar också tas på allvar...</p>	<p>man kan ju ta den där dammsugaren och så säger man: Hur kan det här funka? Så att barnen får ställa sina frågor, ... å lära sig utifrån att man har frågor... ge plats för... deras olika takt att lära sig och olika intressen.</p>	<p>- Ja, men så är det ju, det är jättesvårt att inte svara på sina egna frågor. För tiden är så knapp liksom.</p> <p>- ... här var momentet lite att lyfta upp de barn som inte gjort läxan på nåt vis, eh ... inte för att fundera över hur en dammsugare fungerar i första hand.</p>
<p>Läraren prickar av (på en fullt synlig lista på väggen) att elev A, B, C etc. lämnat in läxan (Till detta avsätts 3:40 min.) Samtidigt ställer läraren frågor kring läxan: - Hur funkar en dammsugare, vem kan berätta om det?</p>	<p>- jag tycker inte om det där... att nu står jag och prickar av... jaha... DU har inte gjort och DU har inte gjort... och hur känns det då när man sitter där och inte har gjort det?</p>	<p>- jag skulle tycka att det var mycket mer respektfullt att först fråga hur många är det som har gjort det här? - om det var så viktigt att alla gjort det då skulle jag fråga väldigt öppet, nyfiket och jag skulle vilja höra vad det var som gjorde att dem inte gjort den (läxan)... så att jag vet till en annan gång hur jag kan hjälpa till... - Vem behöver läxorna?</p>	<p>- Och sen pricka av det är en grej som vi gör just nu. ... det är några som är riktigt dåliga. Vi har haft möten, vi har haft träffar med deras föräldrar men det har inte bitit, det har inte funkade. Då har det blivit ett dilemma och då testa vi det här att verkligen göra det offentligt. ... etiskt kan man fundera över det, men vi har känt att vi måste göra något som biter liksom.</p>

Tabell B: ”Dagens upplägg” klipp 542

a) Observation och citat från en icke praktiserande NVC-lärare	b) NVC-lärarens kommentar	c) Att formulera sig enligt NVC	d) Icke NVC-lärarens respons
<p>Läraren förklarar dagens upplägg muntligt: - Alla kommer få göra en diagnos med ett stapeldiagram, rast som vanligt. Efter rasten kommer ni få jobba ihop med parallellklassen och intervjua femmorna. Sen kommer lång förklaring om vad intervjufrågorna ska innehålla och syftet med den. Efter lunchen, en liten bokstavstävling och lite prat om teknik för äldre. Ett längre snack om uppfinningar och hur dammsugaren kom till, problemlösning vilket leder till en beskrivning av nästa veckas läxa: att intervjua en äldre (ca 4 min) Efter det ges en halv minut till kommentarer från elever innan den engelska musikstunden tas vid.</p>	<p>Han börjar liksom med stapeldiagrammet där fastnar jag. Sen var det liksom det ena på det andra och <i>hans</i> tankar och <i>hans</i> frågor... jag kan förstå intentionen med att ge dem en överblick... men jag tycker att det var hans överblick över dagen. Jag tycker inte att det hade någonting med barnen att göra över huvudtaget och otrolig brist på dialog...</p> <p>- Mest reagerade jag över... mängden av information som han levererade på dem här få minutrarna och jag som elev, jag har absolut ingen som helst chans att vara med utan jag slutar att lyssna.</p>	<p>Jag skulle vilja att han... stannade och sa att: - allra först nu så ska vi göra stapeldiagram och strax ska jag berätta hur vi ska göra det. Och sen skulle jag skriva på tavlan eller på ett schema för att... man ser en struktur som stärker. SEN har vi ett pass där ni ska jobba två och två och jag kommer att berätta DÅ vad ni ska göra. <i>Inte överlasta</i></p>	<p>- Jag tänkte säga det: guuud vad jag snackar! Mängden är helt absurd när man ser sig själv... eh å så prata med om flera saker i rad med åttaåringar, det tillför egentligen inte nåt</p> <p>... min tanke var att förbereda dem så att tanken kan gro, jag tror mycket på det, men det är ju alldeles för mycket liksom.</p> <p>- Läxan ska man ju inte prata om förrän det är dags, nämna att vi kommer prata om det, men stopp där. Jag kommer inte ihåg hur tidsaspekten var där, för det är ju också en sån hake...</p> <p>- En sak i taget, så gör man det färdigt. Alltså det är bara att hålla med.</p>

Tabell C: ”Men vänta, när jag pratar – inte då va?” klipp 544

a) Observation och citat från en icke praktiserande NVC-lärare	b) NVC-lärares kommentar	c) Att formulera sig enligt NVC	d) Icke NVC-lärares respons
<p>Läraren säger att: - nu ska jag gå och hämta det där stapeldiagrammet som vi ska göra och vi gör precis som vi tänkte kring läxan, så bra man kan... (några elever börjar plocka med sina mappar och småpratar) ... men vänta, när jag pratar, inte då va?... (läraren visar med handen att det gäller hela klassen) Det pratade vi om igår ... då väntar man tills det är färdigt.</p>	<p>Läraren säger: - inte nu när jag pratar, inte nu ... och sen säger han ... och det pratade vi om igår att ... när han pratar, så skulle dem inte gå runt eller vad det var. - det är samma sak där ... jag saknar liksom skälet till varför han... det är väldigt, väldigt viktigt så att man inte fokuserar allt som dem vuxna säger kring sig själva liksom. Inte att det är <i>han</i> som tycker det [att det ska vara tyst] utan att det finns <i>goda skäl</i> till <i>varför</i> han säger det och dem behöver man höra [...] - jag tänkte också på att ett sätt att mäta sånt här, det är att mäta tjt ... vad säger man som lärare 50 gånger utan att det ändrar sig ... då kan man veta att dem som lyssnar inte har hört dem goda skälen för då skulle man inte behöva säga det.</p>	<p>Läraren skulle ha kunnat säga: - nu när jag pratar vill jag att det ska vara tyst och du kanske har sagt det i förrgår och förra veckan [...] <i>men jag påstår</i> att om du säger i stunden att nu när pratar så vill jag att ni väntar och fråga tills jag har pratat klart så att alla <i>hör</i> och så kan vi kolla ... <i>Då kommer det att vara tyst</i> - när jag fick höra om NVC och började ändra vad jag sa i klassrummet så på tre veckor så var det ett helt annat klimat och jag förstod ju inte riktigt att det var det ... men det har med såna här saker att göra; att jag hela tiden motiverade, jag sa vad jag ville att dem skulle göra och så sa jag varför om och om igen ... det handlar ju om att ha liksom kontakt med sig själv... att komma i kontakt med vilket behov det är i dig som är levande just i den stunden.</p>	<p>Men skälen finns ... å det är att man inte behöver tjata... Så ska det vara. Att när läraren pratar då ska det vara tyst ... Därför allt annat, bryter så småningom ut i kaos. Där måste man lära sig (eleverna) att nej, vi avbryter inte förrän det är färdigt... ... hade man bara en i taget då skulle dem få avbryta så mycket dem ville, m man kunde utgå ifrån deras nyfikenhet. Nu har vi 24 och det håller inte du har i spalt 3 fått ett förslag från NVC-läraren hur man skulle kunna säga istället... Är det något du känner skulle passa in här? ... det skulle funka ... men det där måste man nog öva på mycket mer. Att just lära sig formuleringen</p>

Tabell D ”Vad ska man skriva längst upp på pappret?” klipp 545

a) Observation och citat från en icke praktiserande NVC-lärare	b) NVC-lärarens kommentar	c) Att formulera sig enligt NVC	d) Icke NVC-lärarens respons
<p>Läraren går igenom en matteuppgift som har med stapeldiagram att göra och sen säger sen;</p> <p>- Hör ni! När vi nu får ett papper, vad gör vi med det allra, allra först? ... Vad är det allra första vi gör när man får det här pappret? En flicka svarar, skriver namn och läraren svarar;</p> <p>- skriver namn, det är jättebra idé...</p> <p>- det här är faktiskt ett litet diagnostest och det är inte för att utvärdera vad ni kan utan för att utvärdera vad vi lärare behöver bli bättre på att lära ut...</p> <p>läraren går igenom lite hur dem ska göra och avslutar... men börja skriv namn, snälla</p>	<p>Jag tyckte om att läraren sa såhär... det är inte för att kolla vad ni kan utan att läraren sa, det är för att kolla vad vi ska bli bättre på att lära ut... sen vet jag inte hur mycket barnen förstår av det... men det som jag liksom fastnar igen för ... det är såna här småsaker men det är som Pippi Långstrump säger; - Varför frågar du saker som du redan vet... han frågar ofta saker, inte bara här ... han frågar;</p> <p>- Vad ska man skriva längst upp på pappret? ... och jag blir såhär ... när jag blir MIG som årskurs 2 ... en så'n, duktig flicka, som alltid skrivit namn så blir jag... jag blir liksom, jag tar det som en förolämpning ... det är så tråkigt att höra honom säga sådär ... och så ska jag behöva höra det där för att det kanske är två som glömmer det ibland, det tycker jag inte är bra ... jag tycker att det är onödigt...</p> <p>- asså generellt så är min inställning att lära barnen och bli medvetna själva ... och inte stå där och tjata</p>	<p>Jag skulle vilja att han sa;</p> <p>- jag vill att ni som har vana att skriva namn och så kan ni väl, ni som sitter bredvid, kolla om ni har gjort det. <i>Hjälp</i> varandra att komma ihåg och skriva namn... eller så skulle jag säga om en liten stund;</p> <p>- Nu vill jag avbryta och se ... kom ni ihåg att skriva namn? ... det är så viktigt för mig att namnen finns med för annars så ser jag ju inte vem som har gjort vad.</p> <p>- jag skulle vilja att jag aldrig behövde säga det... hur ska vi göra? ... förstår ni... att man börjar leka – hur ska man göra för att komma ihåg att man ska ha namn...</p>	<p>Ehh... det är ju så spännande... jag går igenom namn. Jag säger till två gånger och ändå är det två papper som saknar namn. Det är jättefacinerande, det är verkligen så...</p> <p>... tjat funkar inte men å andra sidan, ja... vi har provat en del olika strategier, mer eller mindre brutala men det är svårt, så är det...</p> <p>... det är klart att man kan bli trött om man är ”duktiga Stina” ... det har jag inte tänkt på ... när det gäller att skriva namnet liksom... <i>Vad tror du om NVC-lärarens förslag, är det genomförbara?</i> – det tror jag, det tycker jag ... Men det skulle också kunna bli en mobbingsituation för jag har en elev som aldrig skulle komma ihåg det och dem bredvid skulle peka hela tiden på det... jag har några jag skulle behöva flytta på då för att det inte skulle bli en trist situation...</p> <p>- Och sen är det ju spännande också för ibland så har jag frågat verkligen. Har alla skrivit namn?, som hon tipsa om... men det är fortfarande en som inte... alltså, det hjälper inte. Så är det.</p>

Tabell E ”Hur vore det om du lyssnade mer och pratade lite mindre ” Klipp 550

a) Observation och citat från en icke praktiserande NVC-lärare	b) NVC-lärarens kommentar	c) Att formulera sig enligt NVC	d) Icke NVC-lärarens respons
<p>Läraren introducerar läxan för barnen och har delat ut ett papper då en av eleverna börjar prata och läraren säger;</p> <p>- Men Mika hur vore de om vi lyssnade mer och pratade lite mindre? ... läraren börjar skriva på tavlan och säger samtidigt;</p> <p>1. Skriv namn 2. Skriv på läxan... läxa till måndag 28 april... läraren väntar in barnen och säger sen; Några frågor? ...</p> <p>- ... är det bättre eller sämre att få tre extra dagar på sig att göra läxan som ni får? ...</p> <p>- bättre svarar barnen</p> <p>- men vad händer då om man <i>inte</i> har gjort den då den 28:e? ... (2 sek går ... sen säger läraren); <i>då</i> har man ju verkligen slarvat när man fått extra dagar på sig</p>	<p>Läraren säger: hur vore det om du lyssnade mer och pratade mindre, det är sånt som jag inte gillar ... det är inte personligt och schysst för gruppen, det är inte ett schysst bemötande tycker inte jag... Och sen sa läraren; - då har man ju verkligen <i>slarvat</i> när man fått extra dagar på sig (att göra läxan)... det är inte alls säkert ... det blir liksom pekpinnarpedagogiken</p>	<p>- jag vill att du väntar för jag pratar nu, det är så enkelt och mycket mer respektfullt...</p> <p>Det är mycket bättre att säga;</p> <p>- jag hoppas verkligen att alla ska ... nu när ni har flera dagar på er, då hoppas jag verkligen att ni allihopa ska kunna göra den (läxan) så att ni inte sparar den till på söndag... för det blir inget bra. Nu har ni några dagar och jag skulle vilja att ni verkligen kommer ihåg det och använder det, så att det blir bra för er ... och att ni har med er läxan på måndag så vi kan använda det här som ni får reda på.</p> <p>- Det är motivation för mig!</p>	<p>Ehh... men så är det, det tänkte jag också på när jag såg det liksom ... men där är det ju att man faller i fällan... Nu orkar jag inte längre” Det är inte så man vill att det ska låta men det är så man vet att man låter (refererar till citatet: ”hur vore det om...?”</p> <p>- ... det finns elever i den här klassen som jag inte skulle kunna säga så till... nu har man ju haft dem i 1,5 år och då vet man ... vad man kan få skoja om ... och vem man faktiskt kan säga så till... och här var det ett sånt exempel väldigt tydligt</p> <p>- det här med ”slarvat”, det kanske är ett olyckligt ordval... men... det är ju en definition på slarv liksom... ja ... man har verkligen inte gjort läxan i alla fall</p>

Tabell F ” Vilka är det som är äldre då?” Klipp 550

a) Observation och citat från en icke praktiserande NVC-lärare	b) NVC-lärarens kommentar	c) Att formulera sig enligt NVC	d) Icke NVC-lärarens respons
<p>Första delen av läxan är att intervjua någon äldre, vem är det som är äldre? Vilka är det som är äldre? ... hur definierar man det Kim? ... när man pratar om äldre människor, då tänker man på [Kim svarar mormor och morfar] - mormor morfar ... eller dem som är ungefär lika gamla ... man ska vara minst 60 eller 70 ... kanske pensionär... man kan säga att alla pensionärer är äldre... så ni ska hitta nån ... man kan ringa farmor eller mormor ...</p> <p>- och vad ska ni fråga den då? (den äldre) ... Mika säger; om det är nån'ting dem behöver hjälp med...</p> <p>Uffe: jag har så svårt att komma ihåg var jag har lagt nycklarna t.ex. ... eller kappen som jag har, den brukar ramla ner på golvet hela tiden eller jag har tappat bort kappen, jag vet inte var jag har lagt den eller jag har så svårt att läsa för det är så små bokstäver i tidningen eller jag hör så dåligt så tv'n hör jag inte</p>	<p>- Läraren pratar alldeles för mycket... Det var bara lärarens tankar ... läraren undersöker inte med barnen ... läraren är inte dialogisk här...</p> <p>- jag tycker verkligen inte om lärarens ... sätt att benämna äldre, att dem ska fråga om någon jäkla käpp =>) ... hur han så lättvindligt får över pensionärer ... jag tycker inte om det... jag tycker att man liksom ska ha mer respekt... som att gamla idag far runt med käpp ... å så sa läraren såhär; vad borde de som är gamla tänka på? nej, jag bara ... åh hjälp! det kanske är läraren som ska intervjua gamla... nej men ... jag tycker det här med kappen är allvarligt... det e liksom ... en sån generalisering som är åt skogen</p> <p>- det är inte så viktigt vad jag tänker, utan det viktiga är hur DOM tänker</p>	<p>Läraren skulle liksom stanna; - nu säger jag ordet äldre ... jag skulle vilja höra hur ni tänker här, när jag säger äldre.</p> <p>- Är det någon ni känner som ni tycker är äldre?... sen så var det någon som sa storebror, ja dem är ju äldre och så kan man vara ännu äldre... alltså, verkligen ge barnen en bild av det här och vara dialogisk.</p> <p>- det skulle vara så otroligt enkelt om läraren hade sagt lite grann bara, att man kollade av så här: nu skulle jag vilja höra om det är någon av er som inte tror att ni har någon äldre som ni kan intervjua, om ni vet det redan nu? ... hur många är det som inte vet vem ni ska intervjua? ... och så fråga aha, du har ingen att intervjua ... att hjälpa dem liksom... för det kanske var så att alla redan var klara och så stod läraren där och bla bla bla bla bla..... helt in onödan för han är inte dialogisk</p>	<p>Ja just det, där skulle man ju låtit dem tänka istället... då hade det nog blivit ännu bättre och man hade nog också kunnat väcka mer frågor. men...[att tänka själv] där var ju läxan och det var ju mer ett sätt... tänkte jag att visa hur man då kunde göra läxan om man inte... annars har jag fem elever här som hade kommit och sagt: jag har inte gjort läxan. Så det var bara ett sätt för dem fem, för de andra 20 har fixat eh nån äldre.</p> <p>- sen den här generaliseringen med äldre, ja men... den här läxan är en del av ett projekt och där handlade det just om ”käppar och glasögon”, alltså pensionärer... verkligen så... 80 plus! Eh ... alltså det handlade verkligen om den här typen som jag har i exemplet [se första spalten i tabellen]</p>

Tabell A-F är sammanställda av intervjusvaren och observation från den 24-25 april samt den 7:e maj 2008